

ZITTING VAN DEN RAAD VAN VLAANDEREN
gehouden op 25ⁿ Juli 1918.

Bespreking van de rede van den Rijkskanselier.

Deze zitting, waarvan wij het stenographisch verslag overdrukken, is belangrijk onder verschillende opzichten. De geest en het peil der besprekingen van den Raad zijn hier zeer juist weergegeven.

Het bijzonderste deel der zitting is gewijd aan de bespreking der rede van den Rijkskanselier, nopens de inzichten van het Deutsche Rijk jegens Vlaanderen. De Kanselier had met betrek op de Vredesvoorwaarden verklaard dat België door Duitschland enkel als pand beschouwd werd, doch dat Duitschland zich niet zou verzetten tegenover de handhaving der Belgische onafhankelijkheid. Deze verklaring, korten tijd na den oproep tot het Deutsche volk, die voor altijd de activisten met de Duitschers zou verbinden, verwekte een panischen schrik. De activisten zagen in dat zij bedrogen waren, en dat zij na hun land ten bate der Duitschers te hebben verraden door dezen aan hun lot werden overgelaten.

Tijdens de zitting van 25ⁿ Juli wordt dit door drie leden met bitterheid aan de leiders der beweging verweten. Het is hun thans duidelijk welk een dwaling zij begingen bij het verspreiden der Proklamatie aan het Deutsche Volk. Zij zeggen hoezeer de rede van VON HERTLING hen heeft teleurgesteld.

In deze zitting, die met gesloten deuren wordt gehouden en waaraan geen enkel Duitscher deelneemt, worden de hardste waarheden gezegd.

Zeer belangwekkend is de rede van CLAUS. CLAUS was steeds een tegenstander der samenwerking met de Duitschers, tenzij deze samenwerking met wederzijdsche verplichtingen gepaard ging. CLAUS brandmerkt de houding zijner collegas en toont hun hoe zij zich aan Duitschland hebben verkocht, hoe zij voor Duitschland en niet voor Vlaanderen hebben gewerkt. Hoe wordt hun thans dit verraad betaald? Met het misprijzen der Duitschers, die de activisten als hinderlijk en compromitteerend beginnen te aanzien.

Eenige weken later verlieten CLAUS en VAN BERGEN de activisten (Zie bijv. V).

* * *

De hier volgende tekst wordt des te duidelijker als men weet dat twee verschillende standpunten zich voordeden in den Raad van Vlaanderen, die uit twee groepen bestond: de partij Jong-Vlaanderen en de partij der Unionisten. De eerste groep, die tevens de talrijkste was, wilde de volstrekte zelfstandigheid van Vlaanderen, geheel afgescheiden van Wallonië. TACK, BORMS, de Hollandsche dominee DOMELANIEUWENHUYS, GODDÉE-MOLSBERGEN (eveneens Hollander) waren de leiders ervan.

De Unionisten wilden Vlaanderen in federatieven vorm met Wallonië vereenigd zien. Hun leider was LEO MEERT. De invloedrijkste medeleden waren DE CNEUDT, VAN BERGEN en CLAUS.

Verslag over de algemeene vergadering van den breede raad van Donderdag 25 Juli 1918.

Te 8 uur 15 wenscht de heer Ondervoorzitter Mr H. PLANCQUAERT de zitting te openen doch gezien het onvoldoende getal aanwezige leden, stelt hij dit nog vijf minuten uit. Te 8 uur 20 opent hij de vergadering en verleent het woord aan den heer Prof. Dr GODEE-MOLSBERGEN, die wenscht een vraag te richten tot de Gevolmachtigden.

Heer Dr GODEE-MOLSBERGEN. — Heer Voorzitter! Ik zou gaarne een vraag doen betreffende de agenda die ons toegezonden is voor heden avond. Ik verwachtte, na de toezegging, van de vorige vergadering, dat een der punten van deze dagorde zou zijn de motie die ik begin April heb voorgebracht, en die ik in herinnering gebracht heb bij den aanvang van de vorige zitting. Ik kom daar weer op terug, omdat, hoe verder we gaan hoe belangrijker de zaak wordt en hoe noodzakelijker het wordt de zaak te bespreken. Ik heb gisteren te Gent, de eer gehad een uur te spreken met Z. E. VON LINDEQUIST en wij hebben daar over de Afrikaansche mogelijkheden gesproken waarop ik nu niet kan ingaan, maar ik wil nadruk opleggen, zoo wel voor de heeren Gevolmachtigden als voor de leden van den Raad, dat het van het allergrootste belang zou zijn voor onze ontwikkeling, dat Vlaanderen niet uit het oog verlieze dat een coloniale Staat ongetwijfeld veel hooger staat, dan een Staat die geen colonies heeft. Ik wil er voor het oogenblik niet verder op ingaan op het groote belang dat er in ligt dat een beslissing zou genomen zijn op het oogenblik dat de kaart van Afrika weer versneden zou worden door de groote mogendheden. Ik zou niet gaarne zien dat Vlaanderen zou komen in de rij der naties zonder colonie. Ik hoop dat de zaak in de volgende vergadering zal voorkomen, ook al zou ik er niet aanwezig zijn.

D. d. Voorzitter. — Wat had U voorgesteld?

De heer Prof. GODEE-MOLSBERGEN. — Ik had een motie neergelegd vragende dat de Raad van Vlaanderen er zou op aandringen dat een der Gevolmachtigden en had dan genoemd de heer Gevolmachtigde voor Buitenlandsche Zaken — bij zijn titel als Gevolmachtigde voor den Raad ook den titel zou dragen van Gevolmachtigde voor Colonies. Dat was de zin van de motie. Zooals de zaken nu staan, zou ik de kwestie anders ingekleed hebben, maar de motie bestaat zoo en ik kan er dus niet meer op terugkomen.

De heer Gevolmachtigde JONCKX. — Het is zeker jammer, dat, toen de Departementen verdeeld werden er niet aan gedacht is een Departement van Coloniën te stichten. Nu zou de heer Prof. GODEE-MOLSBERGEN willen dat er ook een Departement van Coloniën zoude gesticht worden dat zou toegevoegd worden, volgens zijn voorstel, bij dit van Buitenlandsche Zaken. Principieel ben ik er niet tegen, maar ik vind dat het oogenblik niet gekomen is een nieuw Departement te stichten, zoolang wij niet zeker zijn een begrooting te zullen hebben, want niet alleen dit Departement zou een Begrooting hebben, maar zelf het Departement van Buitenlandsche Zaken beschikt over geen centiem. Het zou een titel te meer zijn, en niets anders dan een titel.

De heer LAMBRICHTS. — Mijnheeren, alvorens te denken aan een colonie moeten wij gedenken dat een colonie noodzakelijkerwijs een moederland doet veronderstellen. Hoever staat het met het Zelfstandige Moederland? Laten wij toch eens zorgen dat wij een Moederland kunnen scheppen, en dan zien dat dit, als kind, een colonie heeft. Is het echter hoogst noodzakelijk, dan zou ik voorstellen bij de Gevolmachtigden nog een twaalfden te benoemen, dus een Gevolmachtigde voor Coloniën.

D. d. Voorzitter. — Wij zullen nu overgaan tot de dagorde. Het eerste punt is: Besprekingen van de verklaringen van den Rijkskanselier Graaf VON HERTLING, nopens de inzichten van het Rijk over België.

De heer Secretaris VAN DEN BROECK. — Er is een brief van den Voorzitter der Gevolmachtigden toegekomen waarin deze zegt :

« Wegens het verlovingsfeest mijner dochter zal het mij onmogelijk zijn de zitting van den Raad van Vlaanderen van heden avond bij te wonen. Gelieve mij bij de achtbare vergadering te verontschuldigen, en in overleg met haar de bespreking van de rede van den Rijkskanselier te willen verschuiven tot Vrijdag morgen. (Get.) P. TACK, Voorzitter Gevolmachtigde. »

De d. d. Voorzitter. — Vraagt daaromtrent iemand het woord ?

De heer VAN BERGEN. — Heer Voorzitter ! Als eerste punt aan de dagorde staat de bespreking van de verklaringen van de Rijkskanselier Graaf VON HERTLING nopens de inzichten van het Rijk over België. Wij zijn hier gekomen om over dit punt te spreken en over geen ander. Ik zie hoegenaamd niet in waarom wij die bespreking niet zouden kunnen beginnen. De afwezigheid van den heer Voorzitter der Commissie van Gevolmachtigden is geen reden om die bespreking uit te stellen.

De heer Mr SPINCEMAILLE. — Natuurlijk niet !

De heer VAN BERGEN. — Ik wil er dit nog bijvoegen : Wij wisten dat de Voorzitter Prof. TACK niet aanwezig zou zijn. Daarom hebben wij, leden van de verschillende groepeerings van Brussel, gisteren besloten heden geen stemming uit te brengen, als tegemoetkoming tegenover hem, en eerst een besluit voor te dragen, nadat hij zal gesproken hebben, dus morgen. Zoo hebben wij gisteren besloten. Ik leg dit aan het oordeel van de Vergadering vóór; het is misschien een uitweg om nu reeds de bespreking te kunnen beginnen.

De d. d. Voorzitter. — En wenscht een der Gevolmachtigden daarover iets te zeggen ?

De heer Gevolmachtigde DE DECKER. — Ja !

De d. d. Voorzitter. — Hebt gij gegronde redenen om tegen te spreken ?

De heer Gevolmachtigde DE DECKER. — Het zal ons moeillijk zijn verantwoordelijke verklaringen af te leggen, aangezien deze gewoonlijk door den Voorzitter worden afgelegd. Daarom had hij ook voorgesteld, in zijn brief, de zaak eerst morgen te doen plaats grijpen. Ik weet dat het een ontgoocheling zal zijn voor zekere leden, die erop gerekend hadden dat het offensief heden zou beginnen.

De heer Mr SPINCEMAILLE. — Ik protesteer tegen de woorden van den heer Prof. DE DECKER. Wij willen klaren wijn hebben, en dan kan er geen kwestie zijn van een offensief in te zetten.

De heer Gevolmachtigde DE DECKER. — Dit was enkel ironisch gezegd.

De heer Mr SPINCEMAILLE. — Mij dunkt dat ironisch hier niet past. Het is niet noodig de aanwezigheid van den heer TACK af te wachten om de bespreking te beginnen. Ik geloof wel dat de heer Gevolmachtigde JONCKX ons de noodige inlichtingen zal kunnen geven, aangezien de zaak in zijne bevoegdheid valt.

De d. d. Voorzitter. — Is het niet best het volgende te doen ? Onmiddellijk het voorstel ter stemming te leggen om te weten of de bespreking doorgaat of niet.

De heer HALSBAND. — Ik vraag om de dagorde te volgen.

De d. d. Voorzitter. — Aangezien de heer TACK de vraag gesteld heeft vind ik het regelmatig het advies te vragen van de vergadering en te hooren of zij wenscht onmiddellijk over te gaan tot de dagorde, of wel deze bespreking tot morgen uit te stellen.

De heer VAN BERGEN. — Stemming !

De d. d. Voorzitter. — De leden die er dus voor zijn de bespreking te beginnen van de rede van Graaf VON ERTLING, verzoek ik recht te staan.

De overgrootte meerderheid verklaart zich met dit voorstel akkoord.

*
* *

De d. d. Voorzitter. — Alvorens tot de bespreking over te gaan verzoek ik de heer Sekretaris mededeeling te geven van enkele brieven op het Bureau toegekomen :

De heer Sekretaris VAN DEN BROECK. — Er is een brief ingekomen van den heer Hip. MEERT luidend als volgt :

« Het lezen en overwegen van de jongste rede van den Rijkskanselier, geeft mij thans de overtuiging, dat ik niet mis was in mijn opvatting van de Februarirede, die mij destijds aanleiding gaf om mijn ontslag als lid van den Raad te nemen : wij worden opgeofferd en versjacherd.

Ik herhaal, wat ik in Februari schreef : aan die dupenhistorie doe ik, als lid van den Raad niet meer mee en verzoek U bij gevolg mijn ontslag te willen aanvaarden en dit schrijven in de eerstvolgende vergadering te willen voorlezen.

Hoogachtend.

(Get.) H. MEERT. »

Van den heer Dr DOUSSY ontvingen wij volgend schrijven :

« Zeer Hooggeachte Heer Voorzitter,

Ik neem de eerbiedige vrijheid Uedele te laten weten — en ik verzoek U dit aan de leden in de vergadering bekend te maken — dat, moest ik aanwezig kunnen geweest zijn op de vergadering van den Raad (20 Juni 1918) ik **tegen de Proklamatie van den Raad van Vlaanderen aan het VL. volk. zou gestemd hebben** — en dat ik krachtdadig verzet zou hebben aangeteekend tegen sommige deelen van de Proklamatie. Daarover zal ik wel bij gelegenheid — als het wenschelijk blijkt — uitleg geven en ook uitleg vragen.

Met alle achting.

(W. G.) Dr DOUSSY

Lid van den Raad van Vlaanderen. »

Van den heer Gevolmachtigde A. BRIJS kwam volgend schrijven binnen :

« Hooggeachte Heer Voorzitter,

Tot mijn groote spijt zal ik de vergaderingen van den Raad van Vlaanderen noch deze week noch toekomstige week kunnen bijwonen, zelfs waarschijnlijk ook niet de daaropvolgende week, daar ik heden vertrokken ben naar Berlijn en in Duitschland een reeks voordrachten ga houden.

Hoogachtend.

De Sekretaris-Gevolmachtigde,
Gevolmachtigde voor Persaangelegenheden,

(W. G.) A. BRIJS-SCHOUPE. »

De kring « Laken Ontwaakt » stuurde ons volgende motie :

« De 300 Vlamingen, vergadert tot het plechtig vieren van den Guldensporenslag, op Dinsdag 9 Juli 1918, in de Zaal *Pavillon de la Reine*, Willemsplaats, 48, Laken :

Wenschen den Raad van Vlaanderen van harte geluk, over zijn krachtig optreden, alsmede over de reeds bekomen uitslagen, en verzekeren hem, hun volle vertrouwen, en medewerking tot de verheffing en heropbeuring van ons Vlaamsche Volk.

Zij eischen de onmiddellijke doorvoering van alle maatregelen die moeten leiden tot de erkenning der zelfstandigheid van Vlaanderen.

Sprekten zich krachtig uit voor de onmiddellijke vervlaamsching der Gemeentebesturen.

Drukken den wensch uit, dat reeds van af dit jaar den 21 Juli-dag als Nationale Feestdag zou worden afgeschaft en vervangen door 11 Juli-dag, dien zij als eenige Nationale Feestdag erkennen.

Vragen aan den Raad van Vlaanderen, alle mogelijke middelen te willen onderzoeken en uitvoeren, om de voedselverdeelingen te verbeteren en te vermeerderen. Besluiten deze dagorde openbaar te maken.

LAKEN ONTWAAKT. »

Van wege de kring « Vrij Vlaanderen » kwam volgende motie in ons bezit :

« De Kring Vrij Vlaanderen te Brussel, in zijne zitting van 12 Juli 1918, spreekt den wensch uit, ter gelegenheid van Vlaanderen's Nationalen feestdag dat, zoohaast mogelijk de Zelfstandigheid van den Staat Vlaanderen door de Middelmachten erkend worde,

Verzoekt den Raad van Vlaanderen de verwezenlijking van dezen wensch onverpoosd en krachtig te bewerken,

Wenscht zijne leden, die van den Raad van Vlaanderen deel uit maken, ten volle geluk voor hunne medewerking tot het doorvoeren van de nieuwe schoolverordening die de Landstaal in eere herstelt ook in de vrije scholen, waar de kinderen der leden van den kring meest hun onderwijs genieten.

Gelast zijn bestuur deze dagorde aan den Raad van Vlaanderen over te maken.

De Sekretaris,
(W. G.) MELLAERTS.

De w. n. Voorzitter,
(W. G.) Joz. VAN DEN EYNDE. »

Door bemiddeling van den heer Verwaltungschef kwam ons volgende motie toe :

« De Vlaamsche aktivisten van Göttingen, vergaderd ter gelegenheid der Sporenfeesten, na gehoord te hebben de HH. PLANCQUAERT en Prof. VAN ROY, wenschen de leden van den Raad van Vlaanderen geluk voor het reeds verworven recht voor het Vlaamsche Volk, drukken de hoop uit weldra de volledige inrichting van den zelfstandigen Staat Vlaanderen verwezenlijkt te zien; hopen verder weldra in de gelegenheid gesteld te worden hunnen zelfstandigen staat te beschutten en te verzekeren voor de toekomst.

Luitenants P. VAN ROSSEM, GARRAY, LEWYLLIE. »

De d. d. Voorzitter. — De heer Voorzitter Prof. DE VREESE heeft mij gevraagd hem te verontschuldigen omdat hij heden op deze belangrijke zitting niet kan aanwezig zijn. Voorzitter DE VREESE is vandaag geroepen bij de Rijkskanselier HERTLING, natuurlijk om over de aangelegenheden van Vlaanderen te spreken. Hij is bijgevolg in de onmogelijkheid de vergadering bij te wonen aangezien hij dezen avond om 10 uur moest vertrekken in de richting van Duitschland. Ik hoop dat de vergadering den heer Voorzitter Proi. DE VREESE zal willen verontschuldigen; ik zal trachten hem zoo goed mogelijk te vervangen.

De heer Dr CL AUS. — Ik vraag dat het bureel stappen zou aanwenden bij den heer Hip. MEERT en hem zou vragen zijn ontslag als lid van den Raad van Vlaanderen in te trekken.

EEN LID. — Tijdelijk, natuurlijk.

De d. d. VOORZITTER. — Het is zeker dat de heer Voorzitter dat nu reeds zou gedaan hebben indien hij den heer MEERT zou kunnen spreken hebben. Ik denk dat de geheele vergadering zal instemmen met het voorstel van Prof. CL AUS.

De heer VAN BERGEN. — Ik stem er niet mee in. De heer Hip. MEERT heeft verklaard dat zijn besluit onherroepelijk is.

De heer Dr VRIJDAGHS. — Ik heb ook het woord gevraagd om te spreken over den brief van den heer MEERT. Wij allen zullen zeker met het grootste spijt de beslissing van den heer MEERT vernomen hebben, want indien de heer MEERT uit ons midden verdwijnt dan ondergaat de Raad zeker een gevoelig verlies, want de heer MEERT is een van de meest verdienstelijke mannen van Vlaanderen. Het werk dat door den heer MEERT in alle bescheidenheid en nederigheid gedurende lange jaren uitgevoerd is geworden, dwingt onze bewondering af. Zoovele jaren was hij de spil van heel de Vlaamsche aktie voor de Hoogeschool. Ik heb het geluk gehad zes maanden te wonen in zijn huis en ik heb kunnen zien hoe hij van 's morgens tot 's avonds in de week en 's Zondaags, elken dag als aan zijn kantoor was vastgenageld, ja zelfs 's nachts, hoe hij nooit een half uurtje verlof of uitspanning nam. Welnu, Mijne Heeren, als zoo een man uit een vergadering als de onze verdwijnt dan moeten daar zeer ernstige redenen voor zijn. Ik zou gaarne hebben dat deze vergadering het ontslag van den heer MEERT, dat hij ons vraagt te aanvaarden, niet zonder meer zou aannemen, al moesten wij zijn zetel hier laten open staan. Ten tweede zou ik vragen dat de sprekers die het woord zullen voeren naar aanleiding van de redevoering van Graaf HERTLING, dat zij zich zouden inspireeren van de handelwijze van den heer MEERT, opdat iedereen zou toonen welke groote zaak hier op het spel staat. (*Toejuichingen.*)

De heer Prof. CL AUS. — Ik sluit me aan bij hetgeen Dr VRIJDAGHS komt te zeggen. Ik heb ook voor den heer MEERT de grootste bewondering. Hij is een van de prachtigste en vlijtigste pioniers geweest in de Vlaamsche beweging en ik vind dat de Raad van Vlaanderen met de verdwijning van den heer MEERT zeker een groote vermindering in zijn zedelijke waarde zal ondergaan. Daarom spijt het mij dat hij uit ons midden zou verdwijnen en ik kan niets anders doen dan mij aansluiten bij de woorden van Dr VRIJDAGHS en nog eens den wensch uitdrukken dat bij den heer MEERT officieele stappen door het Bureel zouden aangewend worden, opdat hij in ons midden zou weerkeren.

De heer Prof. DE DECKER. — Ik meen de gedachten van de kommissie van Gevolmachtigden uit te drukken door te zeggen dat wij ons bij dat voorstel aansluiten.

De d. d. VOORZITTER. — Wij zullen die kwestie behandelen in de eerste vergadering van het Bureel en er dan verslag over uitbrengen aan de vergadering.

* * *

De heer VAN BERGEN. — Mijnheeren, ik heb mijn gedachten op papier gebracht, niet omdat ik mij niet in staat zou achten mijn gedachten uit te drukken zonder dat ze geschreven zijn, maar opdat ze nauwkeurig in het verslag zouden worden opgenomen, zonder verdraaiing van mijn woorden. Ik verzoek ook het Bureel te willen wachten voor het publiceeren van het verslag tot ik mijn verbeterde tekst opnieuw zal hebben laten tikken, alvorens hem bij het Bureel in te dienen.

Mijnheeren, op de uitroeping der zelfstandigheid van Vlaanderen op 22 December 1917 door den Raad van Vlaanderen en het vervallen verklaren der Haversche

Regeering in de *Alhambra* te Brussel en elders, antwoordde de nieuwe Rijkskanselier, Graaf VON HERTLING, met de beruchte Februari-rede, waarin hij zich regelrecht tot de Haversche Regeering richtte en haar de vredeshand toestak. Deze handelwijze der Duitsche Regeering was van aard, om in onze rangen de grootste teleurstelling en mistrouwen te wekken. De Verwaltung is er toenmaals in geslaagd, ons eenigszins gerust te stellen, door de rede van Graaf VON HERTLING uit te leggen als een taktische, hoog politieke zet, welke voor ons niets anders dan heilzame gevolgen zou hebben en voor Duitschland een aanleiding zou wezen om voorgoed met de Belgische Regeering af te breken.

Nadat onze onrust eindelijk bedaard was, volgde politieke stilte gedurende enkele maanden. Intusschen behaalden de Duitschers gewichtige militaire voordeelen op het Westelijk Front. Naar onze meening moesten deze voordeelen den politieken toestand ten zeerste ten onzen gunste wijzigen — veel echter bemerkten we daar niet van. Wel verdween Graaf VON HARRACH wien ik hier als aan een eerlijk vijand van onze vrijmaking en een plichtbewust vertegenwoordiger der politiek van zijn Regeering, hulde wensch te brengen.

Groot opzien baarde op dat tijdstip een opstel in de « Deutsche Tageszeitung » van 22 Februari 1918, over de politiek der Duitsche Verwaltung hier te lande. Laat mij toe U daar het besluit uit voor te lezen.

Om reden dat het ten nauwste verband houdt met de woorden die door den Rijkskanselier HERTLING uitgesproken zijn, vermits hetgeen de Duitsche Regeering verklaard heeft toch moet voorbereid zijn en overlegd met de Verwaltung alhier. In dat ophefmakend artikel van de « Deutsche Tageszeitung » dat door de Vlamingen zeker weinig gelezen is, wordt volgend besluit getrokken :

« Beiläufig bemerkt, ist die Tatsache nicht uninteressant, dass der Pressedienst der Politische Abteilung des Generalgouvernements in Belgien von Herrn SIMON, Mitbesitzer der «Frankfurter Zeitung», geleitet wird, eine Tatsache die schon an sich spricht ausserdem einwandfreie Schlüsse auf die Stellung der Politische Abteilung des Generalgouvernements hinsichtlich der Zukunft Belgiens zulässt, ja, dazu zwingt. Was für die Politische Abteilung des Generalgouvernements in Belgien gilt, das gilt naturgemäss für die Stellung des Auswärtigen Amtes bzw. Herrn VON KUHLMANN *a fortiori*. Nachdem die Selbständigkeit Flanderns erklärt worden ist, muss, unseres erachtens nicht nur im Flandrischen Interesse, sondern vor allem im Interesse des Deutschen Reiches dieses positive Stellung dazu nehmen. Flandern kann sich nicht schützen, weder im Innern noch nach Aussen. Die Unter des Auspizien des Deutschen Reiches geförderte Flandrische Selbständigkeitsbewegung steht und fällt mit tatkräftiger positiver Anteilnahme von Seiten des Deutschen Reiches. Eine sogenannte Wiederherstellung Belgiens würde, wie gesagt, alles zu nichte machen, ausserdem, noch die bekannte Kleinigkeit zur Folge haben, dass für das Deutsche Reich der Krieg, die Möglichkeit späterer Seegeltung, Kolonialgeltung und Weltgeltung verloren ware und bliebe.

» Die Kette ist nicht ohne Reiz : 1. Die «Frankfurter Zeitung» vertritt in immer drängernden Töne die Notwendigkeit eines schleunigen unmissverständigen öffentlichen Bekenntnisses der Deutschen Regierung zu uneingeschränkter Wiederherstellung eines unabhängigen Belgiens.

2. Ein Mitbesitzer des Frankfurter Blattes sitzt in Brüssel als Chef des Presse-dienstes der Politische Abteilung des Generalgouvernements.

3. Von meiner Charakterfestigkeit ist ohne weiteres anzunehmen, dass er keine andere Politik treibt bzw. amtlich propagiert als diejenige, welche er für richtig hält.

4. Diese dürfte von derjenigen der «Frankfurter Zeitung» nicht abreichem.

5. Selbe dienstliche Pflichttreue gestattet ihm nicht, eine andere Politik zu propagieren als die der Politische Abteilung. Folglich muss man :

6. Den Schluss ziehen : dat die Belgienpolitik der Politischen Abteilung in Brussel und der « Frankfurter Zeitung » identisch sind und dass das gleiche von der Politik Herr VON KUHLMANN'S angenommen werden muss. Wor vermogen jedenfalls nicht eine andere Schlussfolgerung aus diesen interessanten und tatsächlich reisvollen tatsächlichen Zusammenhangen abzuleiten.

» Aus diesen und noch anderen Gründen muss das bisherige Schweigen der Regierung gegenüber der Flanderische Selbständigkeit erklärung ernste Aufmerksamkeit erwecken, gerade in einem Augenblick, wo kräftige Stützung der Bewegung auch gerade durch öffentliche Stellungnahme des Reiches erforderlich ware, und die nun einmal nicht aus der Welt zu schaffende Wahrheit ausgesprochen werden musste, dass der Schutz Flanders, ausgeübt durch das Deutsche Reich, den Schutz auch des Reiches und die Grundlage seiner Zukunft darstellt.

» Die Dinge im Osten sind wichtig und dringend, den Westen aber wollen wir auch nicht ausser acht lassen, jetzt am allerwenigsten. »

Dit artikel was geteekend E. R. (Reventhow).

Gij hoort het, Mijnheeren, wat hier uiteengezet wordt, is hoogst ernstig en ik zal er straks op weerkomen. Nu zet ik het overzicht voort van de ontwikkeling der politieke toestanden.

Zoo kwamen we tot de wekenlange schorsing der zittingen van den Raad van Vlaanderen en eindelijk tot onze beruchte proklamatie (1). Berucht, inderdaad, want zij heeft in binnen- en buitenland groot opzien gebaard en zou onze beweging enkel ten goede zijn gekomen, indien er de beloofde officieele erkenning van onze zelfstandigheid door Duitschland op gevolgd ware. Thans heeft die proklamatie ons in de heele wereld nog meer hatelijk gemaakt en onze positie nog meer onmogelijk in het eigen land.

Er is **toch** iets officieels gevolgd, nl. de ambtelijke verklaring van Graaf HERTLING. Op 11 Juli 1918, op den Guldensporendag van Vlaanderen, verklaarde deze in de Rijksdagkommissie, dat België door Duitschland **enkel als vuistpand** beschouwd wordt (dat dus alleen moet dienen om geruild te worden tegen de Deutsche koloniën, toevoer van grondstoffen, enz.) **België zal herrijzen als zelfstandig Staatswezen**. Verder verklaart Graaf HERTLING dat hij thans geen bindende verklaringen kan afleggen over het standpunt der Deutsche Regeering omtrent de bijzonderheden, welke de « Notwendige Sicherung » in België betreffen, dat zulks van de toekomstige vredesonderhandelingen zal afhangen.

In plaats dus van de erkenning van de zelfstandigheid van Vlaanderen, krijgen we hier de erkenning der zelfstandigheid van België !!! Bitterder spotternij is voor ons in den huidigen toestand moeilijk denkbaar. Evenmin als in de Februari-rede, wordt hier ook maar één enkel woord over Vlaanderen gerept. We zijn er sedert BETHMANN-HOLLWEG niet op vooruit gegaan : deze kende ten minste het bestaan van Vlaanderen, maar men zou zeggen, dat de huidige Kanselier het nog niet eens ontdekt heeft !

« Dat is politiek » zegt men om ons te paaien. Ik antwoord : het is ten hoogste achterdeurtjespolitiek. Men laat ons niet binnen langs de groote poort, maar langs een achterpoortje verzekert men ons dat wij gerust mogen zijn, dat alles op zijn best gaat, enz.; doch op straat heeft niemand iets gezien en tegenover de « menschen » kan men doen of men ons niet kende Men kan ons verloochenen naar beliefte. Valt te bezien, of **wij** langer van zulke handelwijze gediend willen zijn.

(1) Oproep tot het Deutsche Volk.

Wat de waarde van HERTLING's verklaringen betreft, daaromtrent wil ik de volgende gezichtspunten laten gelden :

1. **De verklaringen waren niet voor openbaarmaking bestemd.** Dat juist is, m. i., het gewichtige ervan. Wanneer de Rijkskanselier in vollen Rijksdag verklaringen aflegde, bestemd voor de Staatslieden in het buitenland, dan kom men altijd zeggen : het is taktiek, daar en daarop berekend, en vertrouwden we maar altijd verder. Maar ditmaal sprak de Rijkskanselier vertrouwelijk vóór de leiders der partijen en het is niet aan te nemen dat hij tegenover hen dubbel spel heeft willen spelen.

Verder werd ons verklaard dat de verklaringen van Graaf HERTLING enkel bestemd zijn voor binnenlandsch gebruik zelfs na hun publikatie. Dat betwist ik op grond van een artikel verschenen in de «Kölnische Zeitung» van 16 Juli, den dag na de publikatie van de verklaringen, een artikel redactioneel getiteld : Belgische Selbständigkeit und unsere Sicherheit. Het slot van het artikel luidt : « Mögen sich jetzt die Vertreter des Verbandes darüber aussern wie sie sich die Lösung dieses Problems denken; sie werden ein offenes Ohr bei uns finden. »

Dat noem ik, ten minste, Mijnheeren, een verkapt vredesaanbod.

2. De beoordeelingen in de Deutsche en ook in de gansche onzijdige pers, bewijzen overigens, dat de woorden van HERTLING overal zeer ernstig en zonder tekstverdraaiing opgenomen zijn. Ik wil de aandacht maar op één enkele uitlating vestigen, nl. die van de «Zentrumskorrespondenz» verschenen in de «Nordd. Allg. Ztg.» van 19 dezer. Daarin wordt als slot gezegd : « Im übrigen ist es mehr als ein mussiges Beginnen, den klaren unzweideutigen Erklärungen des Reichskanzlers Bedeutungen zu geben, die wie wir oben ausgeführt haben, in nichts begründet sind. »

3. In de laatste maanden zijn, zooals men weet, de Jong-Vlamingen in de pers op ongehoorde wijze gemuilband geworden. Het is ons daarbij veelal moeilijk gemaakt, onze meening naar Duitschland te laten doordringen. En ten slotte hebben hooggeplaatste Duitschers aan Jong-Vlaamsche vertegenwoordigers willen bijbrengen, niet langer voor het Jong-Vlaamsche programma te werken, daar het toch een utopie is. In verband met HERTLING'S rede is zulks veelzeggend.

4. Indien de Entente binnen afzienbaren tijd vredesonderhandelingen wilde beginnen, zou de Deutsche politiek dan de verklaring omtrent de zelfstandigheid van België kunnen verloochenen? Duitschland zou alleen onderhandelen over de inrichtingsvoorwaarden van het nieuwe België, waaromtrent het de handen vrij zou hebben en kunnen laten vallen wat het goed vond. Want voor ons Vlaamsch belang zou het geen dag langer vechten en wij weten wat de Entente zal in 't werk stellen om de vroegere Belgische toestanden zooveel mogelijk te doen weerkeren.

Ons belang is het dus, dat Duitschland zich officieel vastlegt op de volkomen zelfstandigheid van Vlaanderen, voor de vredesonderhandelingen, meer nog, het is onze plicht geworden, alle medewerking met de Deutsche politiek afhankelijk te maken van het wederkeerige zich vastleggen van Deutsche zijde. Het is wellicht begrijpelijk, dat Duitschland zich niet kan of wil vastleggen op onze volkomen zelfstandigheid, maar is het dan aannemelijk, **onze** beweging te compromitteren, maar altijd verzekerd ons de minste officieele waarborg te schenken?

Welke is toch onze toestand? Door dik en dun zijn wij de Deutsche politiek gevolgd, eerlijk vertrouwend in haar oprechtheid, overtuigd het belang van ons volk te dienen. **Daardoor hebben wij den haat van ten minste drie vierden der wereld en onze eigen franskiljons, de vijanschap onzer passieven en van het grootste gedeelte van ons eigen volk op den hals gehaald. Losgelaten door de Deutsche politiek, moet het aktivisme in een nieuw België geïsoleerd staan**, als een zondebok blootgesteld aan de wraakzucht van al wat Belgisch denkt en voelt, want laat ons geen begoochelingen koesteren omtrent de gevoelens van

machthebbers en bevolking, in geval van België's herstel in welken vorm ook. De activisten zouden, met al wat zij tot stand gebracht hebben weggevaagd worden. Voor ons komt het er op aan, **volledig** te overwinnen of te vallen, **alles of niets**. En met Hertling's oplossing is alleen het laatste mogelijk.

Ofwel moet de Deutsche politiek ons nu officieele waarborgen geven, dat we niet opgeofferd worden, ofwel moeten de activisten van nu af aan hunne voorzorgen nemen om in een hersteld België nog plaats te kunnen vinden, nl. aan de eerlijke passieven en aan hun volk, trachten bij te brengen dat zij gehandeld hebben met eerlijke bedoelingen en misrekend hebben (*Gelach. Geroep : Neen, neen.*)

Ten onrechte schijnt de Deutsche politiek er op te rekenen, dat de Vlaamsche Beweging in een hersteld België, met Duitschen steun, een groote macht zou blijven. Doch in het gunstigste geval, indien wij ons konden handhaven, zou ons geweten en ons verantwoordelijkheidsgevoel tegenover ons volk ons verbieden, hier Deutsche belangen te dienen, die geen Vlaamsche belangen zouden zijn. Want door een nieuwe samenkoppeling met de Walen, onder één vorstenhuis, dat gewis niet Vlaamsch zal zijn, onder den druk der Waalsch-Franskiljonsche geldmacht, met zoogenaamde kultureele zelfstandigheid en misschien een schijn van politieke zelfstandigheid, zou ons volk ten ondergang gedoemd zijn.

Wat zekere richting in de Deutsche politiek wil door het herstel der zelfstandigheid van België, wordt meer en meer duidelijk. Men zou zeggen dat het is, hier een land achter te laten verarmd en ontredderd, daarbij verscheurd door innerlijke twisten. Voor Duitschland zou het gemakkelijk vallen, zich daarin economische en andere voordeelen te verzekeren. Indien Duitschland het werkelijk goed met ons meent, waarom legt het dan **nu** de grondslagen niet voor een latere goede verstandhouding met ons volk? Waarom die harde opeischingen op alle gebied? Waarom die zware straffen, die voor de minste kleinigheden, op onze bevolking, vooral op den buiten, regenen? Waarom wordt aan de hier verblijvende Duitschers niet **opgelegd**, de Vlamingen tegemoetkomend te behandelen, den Franschen invloed tegen te gaan, op vriendschappelijke betrekkingen voor de toekomst met de Vlamingen aan te sturen? Behoudens enkele uitzonderingen, is het bij de hier verblijvende en doortrekkende Duitschers volslagen « Verstandnislosigkeit » tegenover ons. Overigens hebben velen vier jaar lang ondervonden, dat Duitschgezindheid bij vele heeren van de Verwaltung onwelkom was, dat juist de Duitschgezinde Vlamingen zooveel mogelijk afgeweerd werden en dat men flirtte met anti-Duitschgezinden, passieven en Franskiljons. Harte-lijke bejegening hebben de Vlamingen enkel van persoonlijke, nooit van officieele zijde ondervonden.

Wanneer ik terugdenk aan de eerste oorlogsjaren, dan vind ik daar hetzelfde verschijnsel, in een rechte lijn tot op heden.

Aan de « Gazet van Brussel », die ik in 1914 stichtte, was ik welkom, zoolang er geen andere, meer buigzame, opstellers en medewerkers waren. Na enkele maanden reeds, kwam zij onder een Belgisch voelenden anoniemen hoofdsteller die thans een droevige bekendheid geniet, en wiens werk tot op den dag van heden voortgezet wordt. Ik werd eenvoudig op straat gezet. Ik was gekompromitteerd; naar men meende, was ik sloop en moest ik varen. Ik stel me voor, na de opheffing der censuur, deze gansche geschiedenis eenmaal te schrijven. De uitgever der « Gazet van Brussel », een verbelgisch Duitscher, wiens kinderen enkel Fransch kennen, overigens een geslepen geldman, wist begin 1915 reeds waar hij, in overleg met zekere heeren der Verwaltung, naar toe wilde. De « Gazet van Brussel » zou nl. het orgaan worden van de Deutsche politiek, maar moest tevens opgesteld zijn als « Le Soir », om veel lezers te winnen, en het er op aanleggen, na de terugkeer der Belgische Regeering te blijven voortbestaan. Deze is schijn onvereinbare doeleinden worden verklaarbaar na de

jongste rede van Graaf HERTLING. Het is geen eer voor de Flaminganten, dat er onder hen penneknechten gevonden werden en nog worden om dat proper werk te verrichten.

Wat is er gebeurd met onze aktivistische vereeniging der eerste ure, die van den beginne af over het heele land haar draden spon, in vertrouwen op het parallelisme der Duitsche en Vlaamsche belangen? Wij hielden honderde, trouwens **onbetaalde** vergaderingen, legden aan de Politische Abteilung en de Zivilverwaltung ontwerp op ontwerp voor, en bezwoeren ze, vooral op onderwijsgebied de vervlaamschingsplannen van bevoegde onderwijsmannen uit te voeren. Alles ging de scheurmand in, alleen voor propaganda kwamen we in aanmerking, omdat het hier te doen was om Vlamingen tot aktivisten te maken.

Op de zitting van 1ⁿ December 1917, werd in deze zaal door den heer JULIUS LIBBRECHT op een verklaring gezinspeeld, die zou afgelegd zijn door een beambte van de Verwaltung, bij name genoemd door den heer H. MEERT. Deze beambte zou gezegd hebben, dat de Duitschers voor doel hadden de Vlamingen te kompromitteeren. Deze verklaring heeft spijtig genoeg geen gevolgen gehad, hoewel advokaat BOGAERTS, een der meest onbesproken mannen die in den Raad van Vlaanderen gezeteld hebben, daarop ontslag nam. **Wij hebben ons verder laten kompromitteren, omdat wij bleven gelooven aan het parallelisme der Duitsche en Vlaamsche belangen, ondanks alles en omdat wij meenden alleen daardoor de redding van ons volk te kunnen bewerken. Wij hebben zelfs de zoo kompromitterende jongste proklamatie aan het Duitsche Volk gestemd, afgaande op stellige en bepaalde beloften, die niet gehouden werden.** Nog één voorbeeld in deze orde van gedachten :

Mijn broeder werd als aalmoezenier naar Göttingen gestuurd, op een stellige en bepaalde geruststelling en verzekering. Zulks heeft niet belet dat hij zelfs daar, door den haatdragenden Mechelschen kardinaal getroffen en gesuspendeerd werd. Gekompromitteerd en aan zijn lot overgelaten.

Deze opsomming, Mijne Heeren, zou ik in het oneindige kunnen voortzetten. Is het dan wonder dat allerzijds aktivisten zich beginnen terug te trekken uit den strijd en de passieven zich meer dan ooit afzijdig houden? Wanneer we eindelijk moeten vaststellen, dat het eenig resultaat van ons werk is, wat we thans, uit den mond van den Rijkskanselier gehoord hebben, dan geraakt de beker vol.

De Vlaamsche beweging in de bedoeling van zekere Duitsche politiciers, zou ook als werktuig gebruikt werden in het herstelde België, indien de Vlaamschgezinden zich daartoe leenen wilden, vooropgesteld dat ze niet tot den laatste weggevaagd zouden zijn. Zoo zegde mij een welingelicht Duitscher vóór enkele maanden, dat Koning Albert best terug zou komen, hij zou toch niet opgewassen zijn tegen zijn nieuwe taak in het herstelde België en zou na eenige jaren toch verdwijnen. De toestand zou zichzelf oplossen. Dit werpt een klaar licht op zekere bedoelingen : de toestand zou zichzelf oplossen ! Natuurlijk onder innerlijke twisten en onlusten, door revolutie wellicht, waarvan ons volk de gevolgen zou dragen. De Duitsche belangen zouden gewaarborgd zijn, de stoffelijke belangen, n.l. de « Wirtschaftliche Sicherungen » ! Wat later moet gebeuren schijnt voor zekere richting in de Duitsche politiek onverschillig te zijn. Aldus komen we tot de oplossing van de « Deutsche Tageszeitung » in het hooger aangehaalde artikel : « De politiek die te Brussel tegenover Vlaanderen gevolgd wordt, is geen echte Germaansche politiek ».

Daar tegenover hebben wij maar één plicht, namelijk : Aan de Duitschers te toonen dat wij er genoeg van hebben op dezen weg voort te gaan, dat de belangen van ons volk ons boven alles heilig zijn, dat onze eerlijkheid gaat boven persoonlijke voordeelen van tijdelijken en stoffelijken aard.

Hand in hand zijn we in moeilijke toestanden met de Duitschers samen gegaan. Onze eenige verontschuldiging tegenover ons volk en ons geweten, was dat wij het deden in het belang van ons volk, maar indien deze zekerheid geschokt wordt, mijne Heeren, kunnen we dan nog langer in onze houding volharden ?

(Toejuichingen aan de linkerzijde en in het centrum.)

* * *

De heer DE CNEUDT. — Ik wil slechts enkele woorden bijvoegen. Als ik de redevoering van Graaf VON HERTLING las — het is natuurlijk een persoonlijke indruk en ik heb geen gelegenheid gehad er met de leden van den Raad over te spreken — dan was ik werkelijk heelemaal ontmoedigd. Ik heb altijd op het volgende standpunt gestaan, ook als Jong-Vlaming, dat ons ideaal misschien niet de meeste kans had om verwezenlijkt te worden, daar dan heb ik bij mezelf gezegd, er zijn buiten de Jong-Vlamingen nog aktivisten en die meenen het ook goed, en die strijden evenals wij, even eerlijk voor de oplossing die toch altijd is zelfstandig Vlaanderen maar niet het zelfstandig België. Komt ons ideaal er niet door, maar wel dat van de andere aktivisten, dan krijgen we toch een zelfstandig Vlaanderen, wel is waar in een zeker verband tot Wallonië, maar dan hebben we nog niet alle redenen om heelemaal ontmoedigd te zijn. Goed, we moeten ons neerleggen, we zullen eerlijk meedoen om de oplossing tot haar volle rijpheid te brengen. We zullen alzoo den strijd voeren voor ons ideaal. Maar nu doet zich voor dat ik persoonlijk de overtuiging heb, dat ook het ideaal van mijn Vlaamsche vrienden van de andere zijde niet opgesloten ligt in de redevoering van VON HERTLING. Ben ik mis, dan zullen de vrienden van de overzijde het mij wel willen zeggen. Ik heb zeer nauwkeurig de verklaring gelezen en ik kan mij niet voorstellen hoe een zelfstandig Vlaanderen, zij het in Jong-Vlaamschen zin, heelemaal vrij, zij het in een verbond met een zelfstandig Wallonië, dus een Statenverbond, maar ook geen hersteld België, hoe dat vereenigbaar is met het programma uiteengezet in de rede van VON HERTLING, zijnde een zelfstandig vrij onafhankelijk België. Het geldt nu het herstel van het Staatswezen België waarvan vroeger nooit werd gesproken. Als men over België sprak, dan was het altijd over het aardrijkskundig begrip België binnen zijn geographische grenzen maar men heeft nooit gesproken van het Staatswezen België. Wij zijn dus werkelijk een stap achteruit gegaan. Ik heb in de verslagen enkel gelezen dat wij misschien zullen bereiken een soort bestuurlijke scheiding; dat ligt er voor in die verklaring, niets meer. De bestuurlijke scheiding is misschien vereenigbaar met een zelfstandig België en is enkel mogelijk in een zelfstandig België, maar de politieke scheiding die toch het doel is van den ganschen Raad van Vlaanderen, die kan onmogelijk vervat zijn in het begrip zelfstandig België. Daarom vind ik dat het zoo droevig is dat we die verklaring hebben moeten lezen in de bladen, omdat ik de overtuiging heb, dat niet alleen de Jong-Vlamingen bedrogen zijn uitgekomen, maar misschien ook wel de andere aktivisten, die ook in de verklaring van VON HERTLING niets ter verwezenlijking van hun ideaal zullen kunnen vinden.

Onlangs las ik in « De Nieuwe Tijd » van Antwerpen — het laatste nummer geloof ik — dat « De Nieuwe Tijd » gelukkig was over de redevoering van VON HERTLING, maar niettegestaande wordt er de zeer juiste bemerking bijgevoegd : Hoe kan Duitschland op de vredeskonferentie aan een zelfstandig België, dat dus eigenmachtig over zijn lot en over zijn innerlijke politiek zal mogen beschikken, hoe kan Duitschland aan dat zelfstandig België, de oplossing der talenkwestie opdringen, gelijk wij die verstaan, het is te zeggen een zelfstandig Vlaanderen en misschien een zelfstandig Wallonië. Een zelfstandig België zal nooit dulden en kan nooit dulden of mag dit niet dulden dat men zich bemoeit met innerlijke kwesties. Een zelfstandig

België zal daartegen inbrengen dat het als zelfstandige Staat enkel en alleen die taalkwestie heeft op te lossen en als Duitschland de oplossing wil opdringen, dan is er geen spraak meer van een zelfstandig België. Dat is werkelijk een groot gevaar voor ons.

De vraag is nu : Moeten wij die verklaring opnemen, als het laatste, als het beslissende woord. Verschillende persstemmen zijn daarover zeer duidelijk. Ik had uitknipsels, maar ongelukkig heb ik ze niet meer, doch herinner me zeer goed dat er in de Oostenrijksche bladen, de « Rijkspost », de « Wiener Allgemeine Zeitung » en anderen bladen van zeker belang, ja officieuze bladen, dat daarin stond dat met de verklaring van VON HERTLING werkelijk nu eens klaren wijn was geschonken. De « Rijkspost » o. a. zegde zeer duidelijk dat daarmede het Belgische vraagstuk « erledigt » was. Voor de menschen in Oostenrijk en ook voor perstemmen in Duitschland en het neutrale land, de Zwitsersche bladen, is met de verklaring van VON HERTLING het laatste woord over de Belgische kwestie gesproken.

Men zal mij nu doen opmerken, dat er een achterdeurtje open gelaten is, nl. de politieke en economische waarborgen. Als men verschillende bladen gelezen heeft waarin die waarborgen besproken worden, dan ziet men dat het waarborgen zijn waarmede wij hoegenaamd niets te maken hebben : over Elzas-Lotharingen, over de teruggave der koloniën en ook wel in de derde plaats economische waarborgen, maar over politieke waarborgen wordt zeer wijselijk gezwegen. Met economische waarborgen zijn wij niets. Het is zeer goed mogelijk dat de economische waarborgen, welke dit zelfstandig België zou toestaan, aan Duitschland volledige bevrediging zouden geven. Nu reeds worden handelsverdragen met Duitschland voorbereid. Met wie, Mijnheeren ? Met organismen gesticht door den Raad van Vlaanderen ? Neen, Mijnheeren, zij worden voorbereid met de Walen en met groote industrieelen in Vlaanderen, die fransjilkons zijn. Met die personen worden de economische verdragen van later voorbereid. Het is dus heel goed vereenigbaar met het begrip zelfstandig België, dat Duitschland volledige economische waarborgen krijgt. Dat is mijn opinie. We moeten dus werkelijk zien of wij die verklaringen hebben op te vatten of we nu werkelijk recht hebben om ons aan het pessimisme over te geven.

Een ander punt dat ik er van wensch aan te raken, dat is de perscampagne in het Walenland. In den laatsten tijd heeft het mij toegeschenen- ik tracht me tamelijk op de hoogte te houden van hetgeen er geschreven wordt in de Waalsche bladen van aktivistische strekking : « Le Cri Wallon », « L'Echo de Sambre-et-Meuse », enz. Het is buitengewoon hoe die menschen tegenwoordig roerend 't akkoord zijn met de Deutsche politiek, en dit heeft bij mij wantrouwen verwekt. Het doet mij vermoeden dat de Waalsche politiek, die nu gevoerd met volledige instemming van de Deutsche Overheid, dat die en niet meer de onze, de weerspiegeling van de Deutsche politiek is, en als wij willen weten, wat wij zullen bereiken, wat de Duitschers voor ons zullen willen doen, dan moeten wij dat niet zoeken in de bladen van Vlaanderen, in onze aktivistische bladen, maar moeten wij dat zoeken in de Waalsche bladen, Mijnheeren. Dat is mijn overtuiging.

Daarom geloof ik dat het best is een beetje pessimistisch te zijn nopens de verklaring van VON HERTLING en vooral gelijk de voorgaande spreker gezegd heeft, omdat wij door onze laatste proklamatie een stap gedaan hebben die werkelijk veel verder gaat en dat er onder ons zijn die de proklamatie hebben gestemd zonder geestdrift, maar enkel uit een gevoel van groote solidariteit. De eerste zes regels zijn niet Vlaamsch, maar waren er enkel bijgevoegd door de Deutsche Overheid; die regels vooral hebben ons overal hatelijk gemaakt. Maar wij kunnen daartegen, wij willen wel hatelijk zijn, maar ieder van ons van den eersten tot den laatsten, heeft gemeend dat met die laatste stap te doen, dat wij ten minste een positieve uitslag zouden

bereikt hebben, dat de officieele erkenning van de zelfstandigheid van Vlaanderen zou gevolgd zijn. En wat is er gevolgd? De redevoering van VON HERTLING, die ons ontmoedigd heeft, die onze rangen heeft verlamd, die veel activisten mismoedigd heeft gemaakt, het volk meer van ons heeft verwijderd, maar die een riem onder het hart heeft gestoken van de passieven, en de franskiljons heeft doen jubelen, die nu zeggen: Ziet ge wel dat we gelijk hadden, de activisten vinden zelfs geen steun meer bij de Deutsche Rijksregeering. Dat is den uitslag van hetgeen bereikt werd.

Maar, aangezien het mogelijk is dat wij ons bedriegen — wij zijn immers maar menschen en velen onder ons zijn geen politiekers, ik in de allereerste plaats niet — is het mogelijk dat wij toelichting vragen. Die moet echter niet gevraagd worden aan ondergeschikte personen, niet aan personen van den tweeden of den derden rang in de Deutsche politiek, zij moet gevraagd worden aan den persoon zelve die de Rede in de wereld heeft gezonden. Ik vermeen dat wij, Raad van Vlaanderen, **na den stap die wij gedaan hebben en die ons voorgoed, als het ware, heeft samengekoppeld met de Deutsche politiek, want na dien stap kunnen wij niet meer achteruit**, zonder ons in het oog van de wereld belachelijk te maken, wij alles niet meer kunnen stilleggen, wij moeten vooruit, maar juist omdat wij dat gedaan hebben, moet de Raad een delegatie sturen, het is gelijk onder welken vorm, aan den Rijkskanselier, en hem een verklaring vragen die de onrust, verwekt onder de leden van den Raad van Vlaanderen en in gansch het activistisch leger zal verwijderen. Ik spreek niet voor een groep, of om alleen één groep van den Raad voldoening te geven, maar aan den ganschen Raad. Dat is mijn opinie. Ik heb gezegd. (*Algemeene toefjuchingen.*)

* * *

De heer Dr CLAUS. — Ik zal trachten kort te zijn in de verklaringen die ik za afleggen, en die ik afleg in gevolge de twee redevoeringen die wij gehoord hebben nopens de ontevredenheid die de rede van Graf VON HERTLING bij mij, zoowel als bij de andere leden van de Unionistische partij heeft teweeggebracht. **Iets dat zeker is, is dat de proclamatie die wij eenstemmig in de wereld hebben gezonden, een feit is, dat wij in ons binnenste moeten betreuren.** Ik ben onmiddellijk na de proclamatie met den heer BRIJS naar Holland gegaan; de ontroering, de ontstemming die deze proclamatie daar heeft verwekt, niet alleen bij de passieve Vlamingen en bij het Nederlandsche volk, maar zelfs bij onze vrienden, is onzeggelijk. Wij hebben getracht die menschen gerust te stellen. De heer A. BRIJS zegde aan onze vrienden: « In mijn politiek ben ik nooit gelukt, dan wanneer ik stellig beweerde dat iets zou zijn, dat het moest zijn, en dat het niet anders kon zijn » en hij gaf als voorbeeld het volgende feit: « Ik was op een vergadering te Aalst, waar honderden en honderden personen tegenwoordig waren, en ik kon het publiek niet meekrijgen; op een gegeven oogenblik heb ik gezegd: « De Haversche Regeering komt niet weer, daar geef ik U mijn woord op ». Onmiddellijk was de vergadering in geestdrift en iedereen ging met mij mee. » Ik heb hem dat laten zeggen ik heb op de psychologie niet willen ingaan. Maar ik vond daarin de psychologie van Jong-Vlaanderen dat in de Meetingen de Haversche Regeering negeert, aan zijne toehoorders beloofd wat het beloofd heeft, en aldus toe geraakt is overall, in het land en in het buitenland een stemming te doen ontstaan, die misschien de heeren op de meetings gevleid heeft, maar die ons geleid heeft, daar waar wij nu toegeraakt zijn. **Wij zitten in een straatje zonder eind; wij zijn gecompromitteerd. Hetgeen gelukkig is, is dat wij allen te zamen gehandeld hebben;** dat is ons geluk om reden dat het een les is voor ons allen. Er is misschien nog middel die fout te herstellen op de beste wijze, niet voor ons, maar voor het doel waarvoor wij samen zijn. Dat doel is een blijft de heropbeuring van Vlaanderen, het blijft Vlaanderen, en hij die daarvan overtuigd is moet niet

tot pessimisme overgaan, zelfs als de rede van Graf VON HERTLING zou beduiden hetgeen de heer VAN BERGEN denkt dat ze beduidt. Zonder twijfel heeft onze proclamatie ons veel nadeel gedaan, ik ga op dat gedacht voort en ik zal U vertellen wat in Holland gebeurd is. Ik heb aan die heeren gezegd : « Wij hebben die proclamatie gestemd in dezen zin, en dat heb ik ten andere in onze afzonderlijke vergaderingen ook verklaard : « Aan de eindzege van Duitschland heb ik nooit geloofd. De eindzege van Duitschland, als dat de beteekenis heeft dat Duitschland zou overwinnen op dergelijke wijze, dat Frankrijk, Engeland, Amerika — om alleen die drie landen te noemen — verplicht zouden zijn op de kniën te zitten en zich aan den genadeslag van Duitschland te onderwerpen, aan zulke zege heb ik nooit geloofd. Maar waaraan ik geloofd heb, is, ten eerste, dat Duitschland onoverwinbaar is, en ten tweede als Duitschland een verdedigingsoorlog voert; dan ben ik van het gedacht dat Duitschland wint wanneer men het niet overwonnen krijgt. In dien zin heb ik de proclamatie gestemd. »

Ik heb aan die heeren ook gezegd : « Wij wisten dat de Rijksdag bijeen zou komen. Ofwel mocht de proclamatie dienen tot de vrede, en als men weet wat ons volk, het Vlaamsche Volk, geleden heeft door den oorlog, als men weet, als geneesheer, hoe de menschen, hoe de generaties ten ondergaan, op welke wijze de opeischingen tot het uiterste toe gedaan worden, dan heeft men slechts een gevoel, een gevoel tot vrede, en men stemt zulke proclamatie als men denkt daarmee de vrede dichter nabij te brengen. Dat is de eerste gedachte. Onze tweede gedachte was dat de Rijksdag bijeenkwam, dat de meerderheidspartijen moesten gewonnen worden, en dat onze proclamatie kon dienen ten einde om de annexionisten, de partij van de *Tages-Zeitung*, enz., tevreden te stellen, en de andere menschen ook tevreden te stellen, om reden dat in die verklaring de zelfstandigheid van Vlaanderen zuiver afgeteekend was zonder militaire of economische aanleiding. Het was dus voor ons in ons gedachte een diplomatische zet die ons kon leiden tot de Zelfstandigheid van Vlaanderen, tot de volledige zelfstandigheid, en om dat te bekomen hebben wij de proclamatie gestemd. » Ik was in de overtuiging dat wij voldoening zouden bekomen hebben en hebben dan ook gezegd : « Eer wij eenige dagen verder zijn zult ge zien dat wij een goede diplomatische zet gedaan hebben ». Dan hebben zij gezegd : « Als het zoo is dan hebt gij misschien, of beter, dan hebt gij gelijk. » De Gevolmachtigden en hoofdzakelijk deze die met de Buitenlandsche Zaken belast is, de Gevolmachtigde voor Buitenlandsche Zaken, of zijn plaatsvervangers, de heeren A. BRIJS en Prof. P. TACK, ofwel hebben die geen politiek doorzicht gehad, ofwel hebben zij zich eenvoudig laten misleiden of allerbei. In die voorwaarden vraag ik mij af — de heer Prof. Dr TACK zal ons daar morgen op antwoorden, ofwel zal de heer Gevolmachtigde voor Buitenlandsche Zaken het heden avond reeds doen —, of na de misleiding die wij onderstaan hebben, door hun gebrek aan politiek inzicht, hun plaats nog is aan het hoofd van den Raad, in de functie die zij uitoefenen. Dat laat ik aan hun geweten over, of misschien zal de Raad er een stemming over uitbrengen.

Dit gezegd zijnde kom ik op de rede van Graaf VON HERTLING terug. Ik moet U rechtuit zeggen dat die rede mij niet ontstemd heeft. Ik kan mij heel goed inbeelden een zelfstandig België, met een zelfstandig Vlaanderen en een zelfstandig Wallonië. Als twee Staten een andere Staat uitmaken dan is die Staat ter definitie ook zelfstandig. Dat is geen onmogelijkheid en het bewijs er van is dat het zoo opgevat is door « De Eendracht » en ben ik zeker dat « De Nieuwe Tijd » door de pen van den heer JORIS ook die opvatting deelt. Graaf VON HERTLING is verplicht in heel moeilijke omstandigheden zijn politiek voorzichtig tegenover de meerderheid van den Duitschen Rijksdag te behandelen. Die voorzichtigheid was hem om vele redenen opgelegd en hoofdzakelijk omdat de meerderheid van den Rijksdag absoluut van de Vlaamsche politiek niet meer wilde hooren. Om reden dat al de stemmen die naar

Berlijn gegaan zijn, dat al de meetingen in Duitschland gehouden geweest zijn onder de bescherming van de Deutsch-Flämische Gesellschaft, onder eere-voorzitterschap van den heer VON TIRPITZ. De Jong-Vlaamsche politiek heeft de meerderheid van den Rijksdag ontstemd. Dat is een feit dat niet te loochenen is.

De heer VAN BERGEN. — Zij kennen ze niet.

De heer Prof. CLAUS. — Ik heb juist gisteren namiddag bij den boekhandel ACKERMANN een nieuwe brochure gevonden « Das neue Belgien ». Ik heb ze gister avond gelezen en ziehier wat er onder andere in staat : Er is op deze zitting reeds in het Duitsch voorgelezen en ge zult mij dus ook wel toestaan het bij deze gelegenheid het nog eens te doen : « Anderseits wissen aber die Flamenführer genau, dass Sie zum Ausbau ihres Staatswesens und zur Wahrung ihrer Unabhängigkeit unbedingt den Schutz Deutschlands nötig haben. Mehrere ihrer Führer äusserten zum Verfasser : « Machen Sie uns zum Deutschen Schutz- oder zum Deutschen Bundesstaat, annexieren Sie uns. Aber lassen Sie uns nicht im Stich ! Wir benötigen eine lange (etwa zehnjährige) Schutz besetzung durch Deutschland ». Die brochure is geschreven door Dr WILHELM WINTZER.

De heer VAN BERGEN. — Dat is zelfs geen Vlaming.

De heer DE CNEUDT. — Het zou onmiddellijk afgekeurd worden door de Jong-Vlamingen.

De heer Dr CLAUS. — Ik zal U het gedacht geven van den heer JORIS die gesproken heeft met den afgevaardigde Scheidemann en van den heer LEO MEERT die gesproken heeft met den heer L. DAVID, nl. **dat de Raad van Vlaanderen te annexionistisch optreedt, dat hij een politiek voert die met de waardigheid van Vlaanderen niet overeenkomt, een gevaarlijke politiek.** De heeren DAVID en SCHEIDEMANN hebben gezegd : Ik weet heel goed wat SCHEIDEMANN gezegd heeft aan JORIS; hetgeen Dr DAVID zou gezegd hebben aan Gevolmachtigde MEERT, weet ik maar van een derde persoon, dat als wij een federalistisch België willen voorstaan, een België waarin Vlaanderen zelfstandig op kan treden, op politiek, kultureel en bestuurlijk gebied, evenals Wallonië, die van vrije Staat tot Staat hun economische en handelsbelangen regelen, dan mogen wij ten minste op hen rekenen op de vredeskongres en als de gelegenheid zich voordoet zouden zij in den Rijksdag die politiek verdedigen.

Ge ziet dus, Mijnheeren, dat wij in onze politiek heel voorzichtig moeten wezen. Dat we moeten ophouden proklamaties uit te vaardigen waarin militaire aanknooping en met Duitschland verlangd worden. Ge zegt me dat het niet waar is, maar ik zal U een voorbeeld aanhalen. Ik heb er nooit in den Raad van Vlaanderen over gesproken omdat ik dacht dat het oogenblik nog niet gekomen was. In alle partijen moeten Uhlanen en voorposten zijn. Maar van de leden van den Raad van Vlaanderen zijn er soms onvoorzichtige voordrachten gehouden en ik zal U meer zeggen, er is door prof. TACK, voorzitter van den Raad van Vlaanderen een voordracht gehouden geworden in de Censuur, waar ongeveer 100 toehoorders aanwezig waren.

De heer VAN BERGEN. — Hij is geen Jong-Vlaming.

De heer Prof. CLAUS. — Hij is al wat ge wilt, maar hij was voorzitter van den Raad van Vlaanderen.

De heer SPINCEMAILLE. — Hij is toch wel een Jong-Vlaming !

De heer Prof. CLAUS. — De heer Prof. TACK heeft daar volgende stelling verdedigd voor de Duitschers en de Deutsche kolonie van Antwerpen : Dat Vlaanderen Zeebrugge mocht afstaan voor een basis van een Deutsche vloot ; hij heeft gezegd dat de Maaslinie mocht bezet worden door Deutsche troepen en heeft als genade gevraagd aan de Duitschers onze soldaten toe te laten tot het officierenkorps van het Deutsche

leger. Die voordracht is gehouden geweest op een avond en nog denzelfden avond is een heer van de Duitsche kolonie bij mij gekomen en heeft mij gezegd : Doktor. ik kom U bedanken. Wij hebben niet meer noodig te strijden voor Vlaanderen, Vlaanderen levert zichzelf over, Vlaanderen annexeert zichzelf. Ik heb onmiddellijk aan mijn schoonzoon, den heer OBOUSSIER, die op dat oogenblik in Zwitserland verbleef. een brief geschreven, en natuurlijk die brief was gericht niet aan mijn schoonzoon, maar aan de Censuur en hier aan de Duitsche politieke Afdeeling, en daar heb ik in gezegd, als men zulke woorden spreekt heeft men geen begrip van de zelfstandigheid van Vlaanderen, van hetgeen die zelfstandigheid moet zijn en die woorden spreekt men maar of uit lafheid of uit verraad of omgekocht. Mijnheeren, in die voorwaarde, met zulke propaganda, als zulke propaganda uitgaat van den Voorzitter van den Raad van Vlaanderen.....

Geroep : Van de Kommissie van Gevolmachtigden.

De heer Prof. CLAUS. — Hij is altijd Voorzitter geweest van den Raad van Vlaanderen. (*Rumoer*).

Ik zegde dus, die woorden spreekt men maar uit lomphed, lafheid, of verraad.

Als zulke redevoering uitgaat van den voorzitter van de Kommissie van Gevolmachtigden, die dus spreekt in naam van den Raad van Vlaanderen voor de leden van de Duitsche kolonie van Antwerpen, waar die dadelijk in alle kantoren overgebrieft wordt, dan kunt ge toch wel begrijpen dat het niet meer mogelijk is voor leden van dien Raad van Vlaanderen tegenover passieven of tegenover andere menschen die om zekere redenen onze partij niet kunnen bijtreden, noch de minste propaganda te maken.

Dan moet het U niet verwonderen dat op een gegeven oogenblik de meerderheidspartij van den Deutschen Rijksdag op de wijze waarop Graaf VON HERTLING verplicht is geweest het te doen.

Een LID. — Daar hebben de Jong-Vlamingen geen schuld aan.

De heer Prof. CLAUS. — **De Jong-Vlamingen hebben in hun programma gehad een militaire en maritieme aansluiting bij Duitschland.**

De heer VAN BERGEN. — Dat is niet waar.

De heer Prof. CLAUS. — Gij hebt het in uw programma gehad maar uw programma evolueert en het zal zoolang evolueeren tot het het programma der Unionistische Partij is geworden en als ze dat zullen begrepen hebben, als ze zullen verstaan hebben dat wij een zelfstandig Vlaanderen moeten daarstellen zelfs in een zelfstandig België met een zelfstandig Wallonië, als ze zoover zijn dan zullen ze begrepen hebben wat eigenlijk zelfstandigheid is. Dan zullen we onze politiek kunnen voeren tegenover ons volk en als dan de Duitschers ons los laten gelijk gij het vreest, — ik ben geen christen maar als dan een *Te Deum* gezongen wordt in de katedraal dan zal ik als niet-christen dat *Te Deum* bijwonen. **Het gevaar van onze politiek is geweest dat we ons gebonden hebben, en de politiek der Jong-Vlamingen was die politiek, die machts-greep van Duitschland, als Hindenburg zijn laatste groote slag geslagen heeft, dan was er in den Raad van Vlaanderen een dergelijke geestdrift bij sommige Jong-Vlamingen dat ze me waarlijk pijn deed. In eenige dagen zouden de Duitschers in Abbeville wezen, het Vlaamsch leger was dan gevangen en niet alleen hoorden we dit in den Raad van Vlaanderen, maar het werd in heel het Vlaamsche land uitgebazuind met applaus, en dan wordt er gezegd, nu is het gedaan met de Unionisten, leve de Jong-Vlamingen ! En ze voegden er in hun hart misschien bij : en de annexeering.**

In alle geval, Mijne Heeren, heeft die politiek voor ons, Vlamingen, groote schade aangebracht en ik hoop dat de les die uit de redevoering van Graaf VON HERTLING te

trekken is, en er is een les uit te trekken, dat wij die allen zullen benuttigen, dat wij zullen strijden voor het zelfstandig Vlaanderen, als het moet voor een zelfstandig België met een zelfstandig Vlaanderen een een zelfstandig Wallonië. Ik ben overtuigd als we een zelfstandig Vlaanderen bekomen dat over zijn eigen wetgeving, zijn eigen onderwijs, zijn eigen bestuur en zijn eigen gerecht in zijn volle macht zal hebben dat we dan toch over voldoende middelen zullen beschikken om Vlaanderen een groot en vrij land te maken.

Ik wil nog een enkel woord hieraan toevoegen. De heer DE CNEUDT heeft daareven gezegd dat hij denkt dat de politiek van Duitschland ons tegenwoordig wil voeren enkel tot de bestuurlijke scheiding. Ik vrees het ook. Ik denk het ook, er zijn vele redenen waarvoor ik het denk. Wij moeten trachten het te vermijden, wij moeten er tegen ingaan met al de middelen waarover we beschikken. Het best zal wezen, samenwerking. Als de bestuurlijke scheiding uitgevoerd wordt gelijk ze dient uitgevoerd te worden in haren volle werking, dan zal om zoo te zeggen de zelfstandigheid er uit voortspruiten. Al de woorden die gij zult uiten, al de meetingen die gij zult beleggen om de zelfstandigheid te doen erkennen door Duitschland zullen tot niets dienen zoolang den oorlog niet beslist heeft. Slechts als dit geschiedt is zal Duitschland Vlaanderen kunnen erkennen. Dat is een. Maar dat tegenwoordig gewerkt wordt om ons alleen de bestuurlijke scheiding te laten bekomen, dat zal wel zoo zijn. **Ik ben in Holland geweest, ik heb daar stemmen gehoord, en Van Cauwelaert en Hoste schrijven in « Vrij België » bestuurlijke aanpassing, hetgeen eigenlijk wil zeggen bestuurlijke scheiding.** Ik kan U dit vertrouwelijk zeggen. Te Gent heeft zich een persoonlijkheid een interview laten afnemen aan een redakteur en daarin heeft hij gezegd: Wij kunnen naast de Vlaamsche Hoogeschool ons neerleggen bij de bestuurlijke scheiding. Een hoogstaande katholieke persoonlijkheid hier in het bezette gebied — ik zal hem niet nader aanduiden want ik mag het niet — heeft verklaard: « Il est très bien possible que le Gouvernement, à la suite de certaines circonstances qui ne sont pas encore précisées, se ralliera à la séparation administrative, d'autant plus que celle-ci est fortement désirée par la Wallonie. » Dat zijn die feiten welke aanduiden dat het naar de bestuurlijke scheiding gaat. Als we nu die bestuurlijke scheiding eerlijk willen doordrijven, die we natuurlijk gedurende den oorlog volop in handen hebben, terwijl we nog over alle elementen kunnen beschikken, als we het onderwijs geheel en al vervalschen, als al de ministeries gescheiden zijn, en bezet met Vlaamsch personeel, dat een begrip heeft van zelfstandigheid en onafhankelijkheid, als alles ten volle doorgewerkt is tegen dat de vrede komt, en als we dan zien dat de bestuurlijke scheiding aanleiding heeft gegeven tot verdere scheiding, dat de werking daarvan onder alle opzichten een goed is geweest, en als we dan met een voorzichtige politiek, die niet meer met de Deutsche politiek parallel loopt — we moeten de Duitschers daarom niet negeeren — als we die politiek dan zelf uitwerken op ons eigen, dan ben ik misschien nog wel overtuigd dat na de bestuurlijke scheiding, als ze zoo ten volle uitgewerkt is, er de zelfstandigheid van Vlaanderen zal uit groeien op het vredeskongres. Dat is mijn overtuiging en het is in die overtuiging dat ik voorloopig van het woord afzie.

* * *

De heer VOORZITTER. — Er zijn zes sprekers ingeschreven en daarom verzoek ik dezen, die nog het woord nemen, toch eenigszins kort te zijn, d. w. z. zich te bepalen tot de huidige gedachte en zoo weinig mogelijk van het ontwerp af te dwalen. Om 11 uur juist sluit ik de zitting.

De heer Gevolmachtigde Prof. Dr J. DE DECKER. — Ik zal niet antwoorden op de rede van den heer Prof. Dr CLAUS, vooral niet op dat gedeelte, waarin hij mijn collega Prof. Dr TACK heeft aangevallen. Ik hoop dat collega TACK, morgen,

als hij aanwezig zal zijn, zich zelf zal kunnen verdedigen. Ik heb het niet tegen maar over de rede, uitgesproken door de heeren VAN BERGEN en DE CNEUDT. De heer VAN BERGEN maakte namelijk de historiek, een gedeeltelijk historick van onze Beweging en hij hechte terecht een zeer groot belang aan onze proclamatie. Hij zegde o. a. dat deze proclamatie ons in de wereld hatelijk had gemaakt, zonder ons eenig voordeel bij te brengen. De heer Prof. Dr CLAUS sprak ook in den zelfden zin; hij betreurt deze proclamatie heden nog. Mijnheeren, gij herinnert U dat ik degene ben geweest die vooral heb gestreden tegen zekere zinsneden van deze proclamatie.

De heer Prof. Mr A. R. VAN ROY. — Zeer juist !

De heer Gevolmachtigde Prof. Dr J. DE DECKER. — Welnu, ik, die tegen deze proclamatie gestreden heb, ben nu, alhoewel ik nog over zekere zinsneden niet akkoord ga, toch tevreden over den uitslag, door deze proclamatie opgeleverd, en ik zal U uiteenzetten waarom.

Laat ons niet vergeten, Mijnheeren, dat wij altijd gezegd hebben dat wij de Zelfstandigheid van Vlaanderen niet in een stap konden bereiken; dat wij deze Zelfstandigheid stilaan en programmatisch moesten verzewenlijken. Wat hadden wij vóór deze proclamatie bereikt : Niets anders dan de belofte van Duitschland over bestuurlijke scheiding, niets meer. Wat hebben wij gevraagd in onze proclamatie ? Wij hebben gezegd dat wij niet tevreden waren, voor de redding van ons volk, met bestuurlijke scheiding; dat wij meer moesten hebben. Wij hebben niet gesproken van den souverainen Staat Vlaanderen en terloops gezegd, het heeft me verwonderd dat de Jong-Vlamingen deze proclamatie, die zoo gematigd was, zoo gemakkelijk hebben medegestemd; het heeft mij verwonderd dat zij niet meer radicaal eischen hebben gesteld.

De heer VAN BERGEN. — Het was een tegemoetkoming.

De heer Gevolmachtigde Prof. Dr J. DE DECKER. — Wat er ook van weze, in die proclamatie hebben wij niets anders gezegd dan dat ons volk niet kan gered worden met bestuurlijke scheiding; dat wij meer moeten hebben; dat wij politieke scheiding moeten hebben. En het antwoord is gekomen; voor het eerst, Mijnheeren, na zeer lange discussies, is het antwoord door deze proclamatie opgesteld geworden, niet Mijnheeren, door een « Behörde » hier te Brussel, niet door eenige leden van de Deutsch-Flämische Gesellschaft, niet door een welkdanigen Duitschen Kring, maar het is opgesteld geworden, na lange overwegingen, na discussies van ieder woord, in het Ministerie van Buitenlandsche Zaken te Berlijn. En dan stond nog de heer KUHLMANN aan het hoofd van dat Ministerie en die heeft ons nooit een goed hart toegedragen, dat kan ik U verzekeren. En het is de heer KUHLMANN die belet heeft dat het antwoord op onze proclamatie zou verschijnen in het officieele blad de « Norddeutsche Allgemeine Zeitung ». De Rijkskanselier en anderen en hier de « Behörden » te Brussel wilden dat het in dat officieele blad zou verschijnen, om er nog een meer officieel karakter aan te geven, en de heer KUHLMANN heeft geëischt dat het zou verschijnen in de « Kölnische Zeitung ». Maar, tot onzen troost is er dan bijgekomen dat dit artikel kwam « van goed onderrichte zijde » en voor iedereen, Mijnheeren, die weet wat dat beteekent, wil dit zeggen dat dit artikel kwam uit het Ministerie van Buitenlandsche Zaken en met de instemming van dat Ministerie. Ik kan U verzekeren dat dit Ministerie daaraan heeft medegewerkt en, ik herhaal het, ieder woord heeft gewikt en gewogen. En zoo is het ook begrepen geworden in de Entente-landen, Mijnheeren. De Entente-landen hebben zich daarover niet uitgesproken; zij doen aan struisvogelpolitiek. Maar één blad heeft den moed gehad toch over deze proclamatie en over het antwoord vooral te spreken. Het was op een oogenblik toen LLOYD GEORGE een rede heeft uitgesproken en dan heeft « Le Temps », het

grootste blad voor wat de buitenlandsche politiek in Frankrijk betreft, geschreven : « Nous aurons bientôt à nous occuper d'autre chose que de discours au parlement anglais ou au parlement prussien. Nous aurons à nous occuper de la réponse de l'Allemagne à la proclamation du « Raad van Vlaanderen ». Hetgeen wel bewijst, Mijnheeren, dat de verantwoordelijke mannen van de Entente hebben ingezien dat het werkelijk een officieus of zelfs officieel antwoord was van Duitschland op onze proclamatie. Ik ga verder, Mijnheeren : « De Tijd », het groote katholieke blad van Holland, heeft het zeer klaar ingezien en heeft omtrent het volgende geschreven : Dat de Deutsche politiek op zeer behendige manier aan de wereld haar wenschen bekend maakte nopens België; dat zij heel goed heeft voorzien dat de proclamatie van den Raad van Vlaanderen eerst was opgesteld in verstandhouding tusschen Vlamingen en de Duitschers en dat dan ook op voorhand het antwoord door het Ministerie van Buitenlandsche Zaken was voorbereid geworden en dat de Deutsche Overheid op die manier de stelling in de wereld bekend maakte dat België niet anders verder kan bestaan dan met een politieke scheiding, dan met de Zelfstandigheid van de Vlamingen en de Walen. Zoo wordt het door « De Tijd » aangezien en zoo is het werkelijk ook geweest. Nadat dit artikel was verschenen in de « Kölnische Zeitung », is het ook overgenomen en gecondenseerd geworden in de « Norddeutscher Allgemeine Zeitung » op speciale manier, in den zin van politieke scheiding. Daarbij kwam dan een brief van den heer Gouverneur-Generaal, die de Rijkspolitiek van Duitschland hier vertegenwoordigt, dat is ons meer dan eens gezegd geworden, dat alleen de Gouverneur-Generaal hier in België de Deutsche Rijkspolitiek vertegenwoordigt en in naam van deze Rijkspolitiek spreekt en schrijft. Wat hebben wij in onze brandkast, in de brandkast van de Commissie van Gevolmachtigden, voor later, voor de geschiedenis, en waarop wij kunnen bouwen ? Dat is die brief, waarin gezegd wordt dat de Gouverneur-Generaal volledig akkoord gaat met de verklaringen, in het artikel in de « Kölnische Zeitung » uitgedrukt en dat hij daarmee akkoord gaat na herhaalde gedachtenwisseling met de Rijksregering. Ik besluit hieruit dat Duitschland voor de eerste maal — want nooit had Duitschland dat vroeger gedaan — zich heeft vastgelegd op de politieke scheiding van Vlaanderen en het Walenland. Als gij dat geen stap vooruit acht, dan begrijp ik niets meer van politiek. Tot nog toe was er nooit een officieuze of officieele stem opgegaan, die ons de politieke scheiding zou beloven. Nu hebben wij die gehoord. Welnu, Mijnheeren, dat is de tweede stap. De eerste stap was de *Verwaltungstrennung*. Nu hebben wij de *Politikertrennung*. Die zullen wij nu stilaan verwezenlijken door onze macht uit te breiden, de macht van den Raad van Vlaanderen en van de Commissie van Gevolmachtigden. Wij zullen stukje na stukje ontrukken aan de Deutsche politiek, zooals wij het voor alles gedaan hebben. Ik heb reeds gezegd : « die strijd is heilig, maar wij zullen hem winnen ». En als wij dien tweeden stap hebben gedaan, als wij dien verwezenlijkt hebben, en dit hangt af van de oorlogsomstandigheden, wie weet, Mijnheeren, of dan werkelijk nog niet het ideaal van de Jong-Vlamingen verwezenlijkt zal worden, een zeer schoon ideaal. Dat had ik te zeggen over het succes dat onze proclamatie heeft gehad. Werkelijk, daarvan ben ik diep overtuigd. Het is een groote stap vooruit geweest, dit officieus, zelfs officieel antwoord door den brief van den heer Gouverneur-Generaal. Ik kom nu tot de rede van den heer Rijkskanselier Graaf VON HERTLING.

Ik begrijp het ook voor diegenen die tevreden waren over de politieken, over den uitslag die ons proclamatie had opgeleverd, ik begrijp dat woord diegene mistevreden waren over de rede van Graaf VON HERTLING. Maar Prof. CLAUS heeft terloops gewezen, en heel juist gewezen, op het ontstaan van de rede van Graaf VON HERTLING. Hij heeft heel juist gezegd dat Graaf von HERTLING moest spreken. Er was een oogenblik gekomen dat hij zich moest verklaren. Mijnheeren, laat ons niet vergeten, dat er, zooals hier een meerderheid bestaat voor de Jong-Vlaamsch gedachte,

dat er ook in den Duitschen Rijksdag een groote meerderheid bestaat voor hetgeen zij noemen « die Verständigungsfriede » en voor een oplossing voor België, die niet te veel tegen de oplossing der Entente indruischt. Laat ons daar toch rekening mee houden, laat ons aan reële politiek doen. **Heel de wereld wil het herstel van België.** De Paus, Oostenrijk-Hongarië, de bondgenoot van Duitschland, Amerika willen het herstel van België, al de groote mogendheden, de Neutralen wenschen het, en wat zien wij daarbij nog : de Meerderheidsfracties van den Duitschen Rijksdag willen ook een hersteld België ! Laat ons toch de koppen niet te pletteren loopen ? Laat ons reëel politiek doen ! Gezien dat standpunt heeft de rede van Graaf VON HERTLING mij niet verschrikt, omdat hij juist de verklaring moest afleggen op een behendige wijze die de meerderheidsfracties niet zou afschrikken. Hij heeft vermeden op een rechtstreeksche manier van Vlaanderen en Walenland, maar hij heeft het gedaan met behendige woorden. Hij heeft gesproken van politieke waarborgen, die eerst zouden moeten gegeven worden door de Entente, vooraleer Duitschland het onderpand zou loslaten. Mijnheeren, wij weten dat onder deze politieke waarborgen — altijd in de lijn van de Deutsche politiek, want er is een lijn in de Deutsche politiek, wat gij er ook moget over denken, — dat in die politieke waarborgen, de voornaamste zaak is de Politieke scheiding van Vlaanderen en het Walenland. Wij weten, als hij zoo gesproken heeft, wat er onder verstaan wordt, en zal er straks een bewijs van geven, maar natuurlijk deze rede is op verschillende manieren geïnterpreteerd geworden en zij gaf daar ook stof toe. Zij gaf stof tot de interpretatie in ons nadeel, dat geef ik toe; zoo bv. sedert de slechte commenteering in de « Vorwärts », het « Berliner Tageblatt », en ook in de Oostenrijksche bladen, zooals erop gewezen is door den vorigen spreker. Er was gesproken, vooral in het « Berliner Tageblatt » van de noodwendig geworden « Abbau » der Vlaamsche Politiek. Dat heeft zekere Vlamingen verschrikt, maar de waarheid is dat de Rijksregeering eenvoudig blijft staan op de Politieke Zelfstandigheid, of liever, daar heeft de heer Prof. CLAUS ook van gesproken op het standpunt van een federalistisch België, hetgeen waar is, Mijnheeren. Wij mogen niet aan struisvogelpolitiek doen zooals de Entente. Wij moeten de waarheid bekennen. De Rijkspolitiek van Duitschland is zeker het programma van Jong-Vlaanderen, zooals diegenen die vurig Jong-Vlaming zijn moeten die waarheid kunnen in de oogen zien. (*Zekere leden : Zeker!*). De verklaring van den Rijkskanselier moet zoo geïnterpreteerd worden dat de Rijksregeering niet wil op het standpunt staan der Jong-Vlaamsche politiek, maar dat zij zich wil plaatsen op het standpunt van een federalistische België. En Mijnheeren, op dat standpunt staan zij zeer sterk, want ik sprak zoeven over de meerderheidsfracties, en U weet dat deze vooral samengesteld zijn uit socialisten en een groot gedeelte van het Centrum. Welnu een van de gezaghebbenste woordvoerders van de socialistische groep, de heer DAVID, heeft aan collega LEO MEERT verklaard dat hij ook niet, dus de socialistische groep, niet is tegen het federalistisch België en hij zei zelf, als ik het goed voor heb : « Waarom spreekt gij altijd van politieke scheiding, ik vind die benaming onbehendig gekozen, het zou beter zijn dat ge zoudt spreken van een federalistisch België. » Aldus, Mijnheeren, DAVID, de leider der socialistische partij, wil ons helpen om een federalistisch België tot stand te brengen, maar dat sluit in zich een zelfstandig Vlaanderen en een zelfstandig Wallonië, dus een politieke scheiding. Daar ligt dus heel de lijn van de Deutsche Politiek en daarom heeft Graaf VON HERTLING zich zoo voorzichtig uitgedrukt om toch nog de socialisten en de meerderheidsfracties te winnen voor de Vlamingen, want de Duitschers weten dat onze politiek parallel moet loopen, dit is de natuurlijke lijn van de politiek.

Ik ben natuurlijk niet akkoord met al wat de Duitschers hier doen, maar ik moet bekennen dat er in de Deutsche politiek toch een lijn is die gaat van de Hoogeschool over Bestuurlijke Scheiding, naar de politieke scheiding. Misschien, ik hoop het,

zal zij ook nog verder gaan. Ik denk dus, Mijnheeren, dat de toestand niet pessimistisch moet opgevat worden, ik denk integendeel dat de toestand goed is, maar wij moeten den moed hebben de waarheid in de oogen te zien. Ik zeg het nog eens, ik begrijp dat de rede van den Rijkskanselier, op de massa vooral, een slechte indruk heeft uitgeoefend. De verantwoordelijke leider van de Deutsche politiek hier in Brussel, heeft dit ook ingezien, dat de rede een slechte indruk heeft uitgeoefend. Dan zijn wij gekomen, heel logisch in de rechte lijn van de politiek, tot in de Hauptkommission, dit wil zeggen de Vergadering van de Gevolmachtigden met de Deutsche Overheid hier te Brussel, Zaterdag l.l. Daar heeft de voorzitter der Commissie van Gevolmachtigden het woord gevoerd en heeft gezegd dat op het oogenblik dat de eenheid tusschen de Jong-Vlamingen en de Unionisten, om zoo te zeggen tot stand gekomen was, dat in ieder geval een groote neiging bestond tot verbroedering tusschen de twee groepen en het streven naar een zelfde doel, op dat oogenblik de rede van Graaf VON HERTLING is gekomen, die een groote slag was voor onze politiek en die aldus een groote ontgoocheling zou geweest zijn in het kamp van de Jong-Vlamingen. Daarop heeft de Verwaltungschef het woord genomen en hij heeft gezegd dat juist in die week Graaf VON HERTLING in persoon naar Brussel was gekomen. Ik denk, — het is een veronderstelling — maar ik denk dat hij naar Brussel was geroepen door de leiders der Deutsche politiek alhier, juist om den slechten indruk die zijn rede had teweeg gebracht op het activistisch leger te verwijderen. Hij is naar Brussel gekomen de vorige week en heeft hier een lange bespreking gehad met den heer Generaal Gouverneur. Er is hem gezegd geworden dat zijn rede niet de gunstige uitslag heeft gehad dien hij er van verwacht heeft. Daarop heeft hij aan den Generaal Gouverneur verklaard dat zijn rede zoo niet moet opgevat worden, dat hij op het standpunt blijft staan van zijn voorganger. Dan is er gevraagd door den heer Prof. TACK : « Alles goed en wel, heer Verwaltungschef, maar kan dat publiek gemaakt worden, kan dat bekend gemaakt worden. Dan heeft het een groote waarde ». Het antwoord was : Ja. Het antwoord, is reeds in « Het Vlaamsche Nieuws » van heden verschenen. Er zijn misschien heeren die het stuk nog niet gelezen hebben. Morgen verschijnt het in alle kranten en wordt het ook verspreid door het Wolff telegram-agentschap; het gaat dus de wereld in. In deze verklaring legt de Rijkskanselier zich neer bij onze Vlaamsche politiek, bij de beloften die nog toe altijd gedaan zijn geworden aan de Vlamingen (*geroep : Beloften*) ik geef er hier lezing van : Het Centraal Vlaamsch Persbureau deelt mede :

« Voor eenige dagen vertoefde de Rijkskanselier, Graaf VON HERTLING te Brussel. Hij heeft gedurende dit oponthoud de gelegenheid waargenomen om met den heer Gouverneur General ook over het Vlaamsche vraagstuk uitvoerig te spreken en hierbij zijne instemming betuigd, dat aan den Raad van Vlaanderen eene mededeeling zou gedaan worden dat de Rijkskanselier zoo wel vóór als na onveranderd op het standpunt van de verklaringen zijner voorgangers staat.

» Deze mededeeling is, op 20 dezer, in opdracht van den heer Gouverneur Generaal door den heer Verwaltungschef voor Vlaanderen, aan de Gevolmachtigden van den Raad van Vlaanderen bekend gemaakt.

» Overeenkomstig den wensch van den Rijkskanselier, zullen eerstdaags eenige Vlaamsche leiders zich bij hem begeven, om met hem het geheele vraagstuk der Vlaamsche politiek in uitvoerige besprekingen uiteen te zetten.»

C. V. P.

De heer Gevolmachtigde Prof. Dr J. DE DECKER. — Het eerste gevolg daarvan is dus, wat de besprekingen met Graaf VON HERTLING betreft, het sturen van den voorzitter van onze geachte Vergadering en van een ander lid hier, de heer OBOUSSIER

die dezen nacht nog naar het Hoofdkwartier vertrekken en daar een bespreking over het heil van Vlaanderen met den grootsten vertegenwoordiger van Duitschland zullen hebben. Die zending is gewichtig. Maar nog gewichtiger is het dat Graaf VON HERTLING voor geheel de wereld, want het komt morgen in de wereldpers, een verklaring heeft afgelegd dat de Vlamingen niet moeten ongerust zijn, dat hij op hetzelfde standpunt blijft staan waarop Duitschlands Regeering altijd gestaan heeft, d.w.z. Mijnheeren, de politieke scheiding in een federalistisch België. Aldus verklaar ik mij tevreden over den huidige toestand en ik geloof daartoe goede redenen te hebben. Ik weet het, Mijnheeren, onze Moeder Vlaanderen verkeert in barensnood en die barensnood is verschrikkelijk, dat weten wij allen; maar het kind dat zal geboren worden zal toch de Staat Vlaanderen zijn, want, **terwijl HINDENBURG en LUDENDORFF en de Duitsche soldaten strijden voor hun Vaderland, wordt er in alle stilte door de Duitschers met de gewone Duitsche vlijt aan de Zelfstandigheid (gelach), ja, Mijnheeren, aan de Zelfstandigheid van Vlaanderen gewerkt. Terwijl wij groote redevoeringen houden, maken de Duitsche Overheden hier in alle stilte met vertegenwoordigers van de Duitsche wetenschap, die geroepen werden uit de belangrijkste Universiteiten, beroemde leeraars in Staatsrecht, een grondwet op voor Vlaanderen, Mijnheeren, een grondwet die welhaast hier zal ter bespreking gebracht worden van den Raad van Vlaanderen. Als wij met dergelijke Bondgenooten te doen hebben, dan bestaat er geen reden om wantrouwen te hebben. Ik heb vertrouwen ! (Luide toejuichingen.)**

* * *

De heer VOORZITTER. — Het is 10 1/4 uur en om 11 uur sluit ik de zitting onverbiddelijk. Er zijn nog zes sprekers ingeschreven. Zes maal acht is acht-en-veertig en dan zijn wij nog drie minuten over tijd. Ik verzoek bijgevolg de sprekers kort te zijn en zich te vergenoegen met een spreekbeurt van acht minuten. (*Onderbrekingen.*)

De heer TAMM. — Indien de vergadering de zitting wenscht voort te zetten kan dit toch gebeuren ?

De heer VOORZITTER. — Morgen hebben we weer een vergadering. (*Rumoer.*) Er kan op drie uur zooveel gezegd worden ! Wij verliezen dikwijls zeer veel tijd en er zijn veel dingen, die veel korter zouden kunnen gezegd worden. Wij hebben niet alleen politieke kwesties te bespreken, maar er zijn ook wetsontwerpen achter van socialen aard. Wanneer gaan wij die bespreken, wanneer wij blijven voortgaan met die zuiver politieke kwestie ?

* * *

De heer Dr DOUSSY. — De heer VON HERTLING heeft dus verklaard te Brussel dat hij het eens was met zijn voorgangers en juist die verklaring moet ons doen twifelen, omdat onder meer onder die voorgangers zijn de heer VON KUHLMANN. (*Rumoer. — Geroep : Dat is niet waar !*) Ten minste met dezelfde Regeering. Een zeke- en tijd heeft VON HERTLING samengewerkt met VON KUHLMANN en hij heeft verklaard dat zij het heelemaal eens waren. (*Geroep : Het is zijn voorganger niet geweest !*) In hetzelfde Ministerie hebben die menschen zich eens verklaard.

De heer Gevolmachtigde LEO MEERT. — Waarom heeft hij dan VON KUHLMANN laten vallen ? Juist omdat hij het oneens was met hem.

De heer VOORZITTER. — Niet onderbreken, Mijnheeren !

De heer Dr DOUSSY. — De Heer VON KUHLMANN is, volgens mij, gevallen omdat hij in directe lijn naar den vrede wilde en hij is gevallen tegen de gedachten van de meerderheidspartijen. Dan is die proclamatie gekomen van den Raad van Vlaanderen, die proclamatie, waartegen ik gestemd heb omdat ik geen bedelbrieven wil stem-

men, omdat ik niet kan aanneemen dat een volk, dat zichzelf eerbiedigt, een ander volk verontschuldigt dat het in zijn land een inval heeft gedaan, omdat ik niet houd van professiën van Duitsche zege, van de bevestiging dat Duitschland niet de vijand is, dat ik niet houd van verklaringen over militaire aansluiting bij Duitschland en ook niet dat wij zonder Duitschland hoe genaamd niet met onze zelfstandigheid zullen klaar komen. **In de proclamatie staat ook dat België de vijand is.** Die proclamatie is dus dan gekomen en heeft natuurlijk bij de meerderheidspartijen een slechten indruk verwekt, n.l. dat wij een beletsel zouden kunnen zijn tegen die directe vredesgezindheid van VON KUHLMANN. De heer VON HERTLING heeft het noodig geacht zijn verklaring uit te spreken en mijn indruk is wel, tegen de strekking van VON KUHLMANN, die maar altijd recht naar den vrede wilde. VON HERTLING is wel gedeeltelijk blijven staan op de vroegere gedachte van het Duitsche Rijk, zooals onder meer door VON BETHMANN-HOLLWEG was uiteengezet geweest, maar wij krijgen toch den indruk dat VON HERTLING, evenals VON KUHLMANN, wel zou genegen zijn ook België te laten herstellen, het is gelijk hoe, als hij maar tot den vrede komt, zelfs met loslating van Vlaanderen.

ENKELE LEDEN. — Zeker !

De heer Dr DOUSSY. — Dat is de indruk dien wij daaruit krijgen. Maar ik vind, dat wij niet alle schuld van heel dit maakspel op de schouders van de Duitschers moeten laden. Wij Vlamingen, hebben ook onze schuld en onze eerste schuld is geweest ten tijde der uitroeping van de zelfstandigheid van Vlaanderen, wanneer men ons hier alles toegelaten heeft te zeggen, alles, behalve de waarheid. De waarheid is dat aan den Raad van Vlaanderen niets gegeven was, dat wij overal moesten gaan uitbazuinen dat de Staat Vlaanderen tot stand kwam. Dat is de fout geweest en wij dragen daar nu de gevolgen van.

Een ander fout is geweest dat een groot gedeelte van de vergadering, onder meer de Jong-Vlamingen steun hebben gevonden bijzonder in de conservatief-annexionistische middens, en dat ze bij de meerderheidspartij een program hebben voorgebracht dat schijnt het program te zijn van Jong-Vlaanderen, en dat schijnt een beletsel te zijn voor een spoedige vrede. Zoo is dat programma in Duitschland wel voorgekomen als een maakwerk van de annexionisten; hoe goed de Jong-Vlamingen het ook mogen meenen, dat is de indruk wel. Dat hebben wij vernomen uit de verklaring van menschen die in den jongsten tijd naar Berlijn zijn geweest, en die door die verklaringen ontmoedigd zijn geworden. Het programma van Jong-Vlaanderen moet de Jong-Vlamingen zelf doen nadenken en de huidige handelswijze van den Duitschen Rijkskanselier moet hen waarschuwen dat ze misschien wel, *nolens volens*, naar annexionisme gaan. **Hun programma is, zooals zij het opvatten, niet meer een neutraliteitsprogramma, maar een onneutraal programma, door te dichte aansluiting bij Duitschland die geen rekenschap houdt met andere belangen, niet alleen van België maar ook van Vlaanderen.** Dat was dus ook onze schuld. Gezien de verklaring van VON HERTLING; die wij niet mogen verwarren volgens mij met de gedachten van VON KULHMANN, en daarover ben ik het eens met verschillende sprekers dat er misschien voor ons nog wel wat op is, maar dat wij ons tot geen begoocheling mogen laten gaan, dat VON HERTLING ons wil loslaten. Wij moeten aan politiek, een reële politiek doen; dit wil zeggen wij moeten durven de politiek van het Unionisme aanvatten en uitspelen, met of tegen de Duitschers. Niet dat ik Unionist ben. **Ik heb het nog gezegd, ik ben voorstander van een vereeniging met Holland (geroep : Wij ook)** maar ongelukkig is die gedachte niet tot een politiek groep gekomen. Daaraan hebben ook de Duitschers schuld. Ik kan mij ook wel neerleggen bij een meer positieve zaak, maar **ik vind dat wij dan geen politiek moeten voeren die in Duitschland den indruk kan verwekken dat wij maakwerk zijn**

van annexionistische middens. Wij moeten ook bijzonder rekening houden wij, Vlamingen, met die partijen, die later, niet alleen in Duitschland maar ook elders iets zullen te zeggen hebben, het is te zeggen volksgezinde partijen. Nu zijn wij niet gesteund noch door de Volksgezinde partij, noch door de Centrum, noch door de socialisten en wij moeten ons de laatste verklaringen door de socialisten en verschillende afgevaardigden gedaan, niet te rooskleurig voorstellen. Men heeft mij gezegd dat SCHEIDEMANN zou verklaard hebben dat men in zijn groepe niet zou in toestemmen in den innerlijken toestand in België iets te doen, maar dat zij wel zouden te vinden zijn om te komen spreken met de Belgisch gezinde socialistische vertegenwoordigers, om die over te halen mede te doen aan Vlaamsche federalistische politiek. Het schijnt dat er feitelijk niets meer dan dit is verklaard door den socialistischen voorman en dat is bitter weinig. Wij moeten dus door andere daden trachten dien slechten indruk bij de volksgezinde partij in Duitschland weg te nemen, dat wij met onze Vlaamsche politiek een belet zouden zijn voor den vrede.

De d.d. VOORZITTER. — Wees zoo goed kort te zijn !

De heer Dr DOUSSY. — Ik eindig. De reële politiek zou voor ons de volgende zijn, dat wij vragen een duidelijk politiek programma van de Commissie van Gevolmachtigden, een politieke lijn, maar een rechte politieke lijn, niet een rechte politieklijn zooals die die gevolgd wordt door de Duitschers, waarbij men wel weet waar men wil komen maar eens dat zij aan de grenzen komt daar begint ze te draaien om ten laatste zelf over te springen naar een ander doel. Wij moeten dus een rechte politieke lijn hebben, en de Raad moet klaar en duidelijk weten welke houding het Deutsche Rijk zal aannemen tegenover het Vlaamsche volk en zijn eisch van volledige zelfstandigheid. Wij moeten nu weten, wat betreft de politieke zelfstandigheid, wat Duitschland wil doen en niet meer alleen wat Duitschland zegt. Geen woorden meer maar daden. Er moet toch een begin van uitvoering komen; aangezien het schijnt dat Graaf VON HERTLING zoo goed gezind is, aangezien de Generaal Gouverneur het zoo goed op heeft met ons, moet het maar weinig moeite kosten om feitelijk een begin van politieke erkenning te bekomen voor den Raad. **Wij moeten niet meer zijn een soort van lollekensraad die veel voor schoone redevoeringen voelt en maar nazien dat de Duitschers doen wat ze willen.** Wij moeten bekomen bestuurs- en wetgevende macht, al was het maar in enkele punten. Als de Raad van Gevolmachtigden wil beloven dat zij in korten tijd — binnen een paar weken, een drietal weken — ten minste iets zullen bekomen in dien zin, dan kunnen wij misschien nog in hen vertrouwen stellen, maar kunnen zij het niet bekomen, **dan zullen wij weigeren nog langer de poesjenellen te zijn, die worden uitgespeeld voor hun politiek en niet voor het welzijn van ons volk (Toejuichingen).** In geval het niet tot een positief resultaat komt, ben ik van gedacht dat de Raad een andere daad moet daarstellen om een einde te stellen aan al die makelarijen en er van onder trekken. (*Toejuichingen.*)

*
* *

Heer LAMBRICHTS. — Heer Voorzitter ! Gezien er zooveel materiaal is aangebracht door de redevoering van den heer Prof. CLAUS, en gezien de Voorzitter de tegensprekers aanmaant om kort te zijn, is het mij onmogelijk het woord te nemen.

Heer Prof. CLAUS. — Ik weet niet, heer Voorzitter, waarom wij heden avond zoo kort moeten zijn.

De d.d. VOORZITTER. — Morgen hebben wij wederom eene zitting; ik weet dus niet waarom wij tot na 11 uur moeten blijven.

De heer P. GOOSSENS. — Als wij nu laat blijven zitten dan komen de leden morgen toch nog niet.

De d.d. VOORZITTER. — Als er twee zittingen achter malkeer volgen, dan mag de eerste geen vier tot vijf uur duren. Dat gaat niet. De beide richtingen hebben nu breedvoerig hun gedacht uitgelegd, waarom kunnen dan de andere sprekers niet kort zijn. Vooral als men de redevoeringen ontleedt, komt men tot de overtuiging dat ze gemakkelijk konden samengevat worden.

De heer DE CNEUDT. — Er moet toch geantwoord worden !

De d.d. VOORZITTER. — Maar morgen hebt ge nog een zitting !

De heer DE CNEUDT. — Ik stel voor den noodigen tijd te geven aan den heer LAMBRICHTS om te antwoorden.

De d.d. VOORZITTER. — En de andere sprekers dan ? Dit kan toch ook morgen gebeuren.

De heer DE CNEUDT. — Wij hebben nooit gedaan om 11 uur !

De d.d. VOORZITTER. — Hetgeen wij nu doen verkort de zaak niet aangezien de heer TACK morgen toch moet antwoorden en dit het bijzonderste zal zijn. Waarom moeten wij dan heden laat in den nacht zetelen. Het woord is aan den heer LAMBRICHTS.

De heer LAMBRICHTS. — Ik verzaak aan het woord.

De d. d. VOORZITTER. — Dan kunt gij morgen antwoorden; dan hebt gij meer tijd.

De heer LAMBRICHTS. — Ik dank U, heer Voorzitter !

* * *

De heer Gevolmachtigde LEO MEERT. — Op het zeer gewichtige oogenblik dat de Rijkskanselier zijn rede uitsprak, vertoefde ik te Berlijn en ik mag U zeggen dat op dien dag de beste van onze vrienden in den Rijksdag — ik was toen in den Rijksdag in de groote wandelzaal — zooals STRESEMANN, zooals Dr STRUYVER, zooals menschen die ons daar steeds terzij staan, b. v. SCHULZE, C. A. E. VERNIETS, dat die mij zijn komen gelukwenschen over wat de Rijkskanselier gezegd had, of liever over hetgeen hij gemeend had. (*Gelach.*) Zoo is het mij gezegd geworden ! Dan heb ik die rede een paar dagen nadien in de kranten gelezen, omdat zij dan gepubliceerd geworden is en dan ben ik op inlichtingen uitgegaan. Men heeft in Duitschland den indruk dat wij veel te veel rekenen op de Duitsche militaire-, en ook op andere hulp en men geeft ons den dringenden raad veel meer op eigen krachten te bouwen in Vlaanderen. Er wordt veel te weinig gerekend met de politieke constellaties te Berlijn. Wij moeten zien in welke omstandigheden de Rijkskanselier daar over Vlaanderen, het is te zeggen stilzwijgend over Vlaanderen maar sprekend over België, gesproken heeft. De massa in Duitschland weet over onze Beweging volstrekt niets. De pers heeft zich tot nog toe zeer weinig met onze Beweging ingelaten en zelfs de Rijksdagafgevaardigden zijn over het algemeen zeer weinig op de hoogte van onze politiek. Zoo kan ik U zeggen dat de sociaal-democraten op het standpunt staan van ANSEELE, zonder meer. Die menschen gelooven onvoorwaardelijk hetgeen ANSEELE verteld heeft en zoolang ANSEELE zeggen zal dat het activisme uit den boeze is, willen zij er niet van weten. Ik heb gesproken met HAASE, BERNSTEIN en andere en die hebben mij uitgescholden voor « Landverräter ».

De heer VAN BERGEN. — Wat zij zelf zijn.

De heer Gevolmachtigde LEO MEERT. — Goed. Het is om U te wijzen op wat er ginder gebeurt. In die omstandigheden heeft de Rijkskanselier gesproken, wetende dat in den Rijksdag geen meerderheid voor ons was. Onze proclamatie heeft gediend

om in Duitschland de voelhorens uit te steken en nadat overal die proclamatie verschenen was, zijn de berichten over den indruk naar Berlijn gegaan. En juist omdat die proclamatie de massa nog niet beroerd heeft en omdat de massa volstrekt niets van onze Beweging kent en in heel onze Beweging een soort machinatie ziet voor annexatie, van menschen die den vrede durven bemoeilijken, juist daarom heeft de Rijkskanselier om opportunitereiden Vlaanderen en het Walenland niet genoemd. Want wat zou er gebeurd zijn? Er moest een krediet van 15 milliard gestemd worden. De sociaal-democraten hadden verklaringen geëischt over de politiek van de Regeering. Had de Rijkskanselier daar namen Vlaanderen en het Walenland uitgesproken, dan ware de Rijksregeering in minderheid gekomen, dan was de Rijksregeering over de Vlaamsche kwestie gevallen en dan had er een Rijksleitung moeten opstaan, die tegen Vlaanderen zou moeten optreden. (*Zeer juist!*) Dat is de toestand geweest in Duitschland; wat wilt gij dat de Rijkskanselier in zulk geval doe? Ik ben denzelfden dag bij Excellenz WALRAF geweest die de Flamenpolitiek in handen heeft en ik heb hem gevraagd of hij mij kon inlichten. Ik vroeg hem ook of hij niet een woord kon medegeven, voor Vlaanderen, omdat er zeker groote onrust zou heerschen, en dan heeft hij mij een vertrouwelijke mededeeling medegegeven voor de Commissie van Gevolmachtigden; maar ik acht mij bevoegd om die hier in den Raad ter kennis te brengen, gezien een verklaring van den Rijkskanselier zelf in onze pers verschenen is. Excellenz WALRAF heeft mij gezegd: « Het is niet de laatste keer dat de Raad van Vlaanderen tot ons iets richt en het is niet de laatste keer dat wij aan den Raad van Vlaanderen een antwoord geven. Ik geef U de stellige verzekering dat de Rijkskanselier door « Sicherungen » uitdrukkelijk verstaat Vlaamsche Beweging en als ons Volk zal beseffen dat de Vlaamsche Beweging niet is een hinderpaal voor den vrede, maar het tegenovergestelde, een vooruitgang voor den vrede, dan zullen onze Rijksafgevaardigden een positie kunnen nemen voor de Vlaamsche Beweging. Het is uitsluitend een politieke constellatie. De Rijksdagafgevaardigden durven geen positie nemen voor de Vlaamsche kwestie, omdat zij niet weten hoe hun kiezers tegenover hun zouden staan » En dan heeft Excellenz WALRAF mij uitdrukkelijk den raad gegeven om met Dr DAVID, het invloedrijkste lid van de sociaal-democratische partij, te gaan spreken en hem over de Vlaamsche Beweging uitlegging te geven. In zeer korte woorden kan ik het volgende zeggen: **Ik heb aan Dr DAVID en aan Unterstaats-Secretär MULLER, die ook een sociaal-democraat is, op het volgende gewezen: Had in Vlaanderen elke Vlaming, elke Vlaamsch voelende Vlaming, zich afkeerig gehouden van de Duitschers, dan moesten de Duitschers op dit oogenblik maatregelen nemen tegen een Entente-gezind België. Nu is het het omgekeerde. De activisten werken mede met de Duitschers, die vestigen daar een activistische politiek, die vestigen daar een « Sicherung » voor Duitschland. En als uw Rijkskanselier vandaag heeft kunnen zeggen « Wij willen wel België herausgeben, maar wij moeten « Sicherungen » hebben dan is het omdat hij nu reeds kan steunen op de activistische politiek die thans in Vlaanderen bestaat. Als die niet bestond, dan zou hij niet kunnen spreken over een « herausgeben » van België, dan zou men in Duitschland maatregelen moeten treffen om den Duitschen invloed met geweld in België te vestigen en dan ware België altijd, en zelfs bij de vredestafel, den grootsten hinderpaal geweest voor het sluiten van den vrede. Maar nu het de activistische politiek is die kan uitgebaat worden, nu kan Duitschland reeds spreken, van op zijn Regeeringstroom: « Wij zullen België herausgeben maar wij moeten Sicherungen hebben ». Dat hebben die Heeren verstaan. Zij hadden nooit in dien zin hooren spreken. Bijzonderlijk moet er nadruk gelegd worden op het feit dat wij staan voor een zelfstandig, onafhankelijk Vlaanderen, dat niet wil geannexeerd worden. En juist op dat punt heeft Dr DAVID**

mij een raad gegeven, en dat bewijst hoe sympatiek hij tegenover onze zaak stond bij het einde van ons onderhoud, in volgende bewoordingen : **Als gij nog over Vlaanderen spreekt, gewaag dan niet meer van een politieke scheiding. Die woorden hebben in ons land een geheel andere beteekenis dan bij U. Gij moet spreken over een federatief België. Als gij daarvan spreekt dan kunnen wij, als eenmaal onze massa eenigszins... (woorden ontbreken hier - Nota van de uitgevers), er gaan aan denken om in den Rijksdag onze politiek te richten naar den wil van de massa ».** Dat is het standpunt van de sociaal-democraten en vóór wij dat bereikt hebben, moeten wij er niet aan denken dat de Rijkskanselier of de Rijksleitung een duidelijk woord over Vlaanderen spreken kan. Wij moeten ons geen illusies maken, want als de Rijkskanselier dat doet, dan verliezen wij de Regeering die, tegen den Rijksdag in, een Flamenpolitik voert en doorzet. **Dat is voor mij een waarborg dien wij hebben in de Duitsche politiek van het oogenblik.**

Die politiek is georiënteerd op de toestanden die in België heerschen. De Regeering durft het aan Vlamenpolitik te voeren tegen den uitdrukkelijk uitgesproken wil van die meerderheidspartijen. Ik geloof toch wel als ge de politieke toestand zoo beschouwt dat ge niet van den Rijkskanselier moet wenschen dat hij in minderheid in zijn eigen Rijksdag zou komen. Ge moet objectief zijn. Ik heb in Duitschland over de Jong-Vlaamsche en de Unionistische partij gesproken. Ik heb gezegd dat ze elkaar niet bekampen, maar dat ze samenwerken tot het bekomen van de zelfstandigheid van Vlaanderen. Men heeft mij steeds zonder onderscheid tot antwoord gegeven, dat het programma der Jong-Vlamingen zeer veel in Duitschland geschaad heeft. Denkt niet dat ik het zeg voor het een of het ander; ik spreek rechtuit. Indien ik in Duitschland zou vernomen hebben dat het Jong-Vlaamsch programma tot een oplossing zou kunnen gebracht hebben, dan zou ik het ook aan U medegedeeld hebben. **Men vreest het programma dat door den heer BRULEZ is rondgedeeld geworden en dat spreekt van een militaire en maritieme aansluiting.** (*Geroep : Toenadering.*)

De Gevolmachtigde LEO MEERT. — Dat heeft slecht gewerkt. Die zaken worden onmiddellijk naar Berlijn gestuurd; alles maakt dokument, en alles gaat zoo spoedig met een aktenstuk en een Unterlage naar Berlijn; dat wordt allemaal bij elkaar gelegd en nu vreezen sommigen bij slot van rekening dat de Vlaamsche beweging een hinderpaal is voor den vrede. Juist daarom, Mijnheer, moeten we zorgen dat we hier een soort slagwoord krijgen dat in Duitschland onze politiek doet inslaan en ik heb langs verschillende zijden gevraagd, als we met het slagwoord komen : Vereenigde Staten van Vlaanderen en Wallonië, met Vlaanderen zoo zelfstandig mogelijk, of dat zou kunnen ingang vinden. **Dat wij den naam België uitschakelen, daartegen heeft men ginder niets**, dat is onze zaak, zegt men. Ik doe daarom een dringend beroep op U allen om na te gaan of er geen mogelijkheid is in het belang van onze politiek dat wij de Vlaamsche partij vormen, en daarmee uit. Ieder behoudt daarbij zijn eigen overtuiging, zoowel de Jong-Vlaanderen als de Unionisten, de katholieken als de liberalen, enz. Evolueeren naar nieuwe toestanden die moeten geschapen worden, zouden we dan als een blok staan tegenover Duitschland, dat we een politiek kunnen opbouwen die werkelijk een politiek van daden, een politiek van Vlaamsche daden kan zijn. Ik herhaal het nog, want de oorlog is niet ten einde, het kan gebeuren dat we onzen man nog moeten staan, als het zoover komt dat we desnoods nog kunnen in opstand komen, dat we desnoods revolutie kunnen maken, daarvoor moeten we de massa achter ons hebben, slechts dan kunnen we hopen in de toekomst, we hebben veel te veel tijd gehad om na te denken; als alles snel voorbij gaat, loopt men naar de barikade en men denkt niet aan vrouw en kinderen, wij hebben ongelukkiglijk een jaar, twee jaar, drie jaar, vier jaar reeds achter ons; wij worden ongeduldig zooals heel de wereld, zooals Duitschland het is en de vrede wensch.

Als we de Vlaamsche politieke partij stichten en die partij stuurt een manifest in Duitschland, waarin ze wijst op het feit dat de Vlaamsche beweging voor Duitschland een bevordering tot den vrede is in plaats van een hinderpaal, dan kan ik U verzekeren, dat eer het drie maand verder is, we meer zullen bereikt hebben dan in de vier verloopene jaren. Hoe staat b. v. op dit oogenblik onze politiek ? **In de gemeenten waar we een Vlaamschen gemeenteraad willen inrichten, hoe moeilijk vinden we daar de kandidaten ! Als in de Overkommission de Verwaltungschef ons zegt, dat we bijv. in die gemeente een Vlaamsche gemeenteraad zouden kunnen inrichten, o. a. te Tienen, dan kunnen we zelfs geen enkele man vinden. Bedenkt, Mijnheeren, dat de Verwaltung hier een verantwoordelijke politiek voert.**

De heer VERHULST. — Te Antwerpen zijn al de kandidaten aangeduid.

De heer Gevolmachtigde MEERT. — Nu gaat de kwestie dan ook vooruit, voor Antwerpen.

De heer HALSBAND. — Te Aarschot waren ze ook allemaal gevonden.

De heer Gevolmachtigde MEERT. — **Als ge kunt bewijzen dat ge werkelijk over het noodige materiaal beschikt, dan zult gij ook den gewenschten steun vinden.**

De d.d. VOORZITTER. — Mijne Heeren, ik verzoek U niet van het onderwerp af te dwalen, het gaat heden niet over de benoeming van burgemeesters.

De heer Gevolmachtigde MEERT. — Ik wou nog enkel op dit feit wijzen. We hebben onze proklamatie van 22 December geëindigd met de woorden : Helpt nu U zelf, zoo helpt U God. Ik geloof dat die woorden een beetje uit het oog verloren zijn. Al de krachten die in Vlaanderen beschikbaar zijn moeten wij benutten, in het belang der Vlaamsche zaak. Ik heb in een vorige zitting reeds gezegd en ik herhaal het : **Als morgen VAN CAUWELAERT** waar ik in Holland bijna mee gevochten heb, over de grens moest komen en zich bij ons aansluiten, dan zou ik hem met open armen ontvangen en hem daar zeer dankbaar voor wezen. **Verliezen wij niet uit het oog, dat als morgen de Deutsche Verwaltung wegtrekt, wij niet in staat zijn alleen te regeeren.** Alles wordt ons nog geschoteld, alle hooge verantwoordelijke posten worden door Duitschers bekleed en de macht berust nog op het wapen van den bezetter. Laat ons dus het onmogelijke doen om de passieven tot ons te krijgen, en indien ze tot ons willen komen, laat ons dan blij zijn, blijer om een zondaar die terugkeert dan om 20 aktivisten die met ons jubelen.

Ik eindig Mijnheeren, met U het volgende in overweging te geven : Men kan geen offensief uitvoeren zonder ook eens een klad of een tegenslag te krijgen, en ik geloof dat we veeleer uit zoo'n tegenslag moed en overtuiging moeten putten als dat die tegenslag ons zou moeten ontmoedigen. Ik herhaal nog eens wat ik in mijn reis ondervonden heb, dat er thans na onze proklamatie geen blad in Duitschland meer te koop is of er staan twee, drie kolonnen in over Vlaanderen. Het is een gestadig werken, schrijven en spreken over Vlaanderen en ook moeten wij naar Duitschland zulke sterkende berichten kunnen zenden dat het Deutsche publiek nu vertrouwen begint te krijgen in hetgeen hier opgebouwd wordt opdat het met ons kan meegaan en de richting aanwijzen voor de politiciers die daar zoo goed als overal elders eerst voelen van waar de wind komt. Ik heb gezegd. (*Toejuichingen.*)

* * *

De heer VERHULST. — Al de redevoeringen die dezen avond werden uitgesproken keeren zich tegen de Jong-Vlamingen. De rede van den heer Dr CLAUDIUS was zeer heftig, die van den Gevolmachtigde LEO MEERT zeer behendig, voor de twee derden, maar in het laatste gedeelte heeft hij afgebroken wat hij in het eerste had

gezegd. Eerst heeft hij beweerd dat de verklaring van Graaf HERTLING een overwinning was, en in het laatste deel zegt hij dat we tegen tegenslagen moeten kunnen en den moed niet mogen verliezen en dergelijke dingen meer. Doch ik meende eerst te antwoorden op de rede van Dr CLAUS en het was daarom dat ik het woord vroeg. Eerst wil ik een woord zeggen over de lijn die Prof. DE DECKER beweert te zien in de Deutsche politiek. Ook de heer DOUSSY zag er een lijn in, maar die lijn eindigde waar Vlaanderen begint en het was dus niet dezelfde als degene die Prof. DE DECKER zag.

Juist vandaag staat in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* een briefwisseling uit Berlijn van den Berlijnschen correspondent, die altijd met zeer veel gezag spreekt. Toevallig is dat een antwoord op de twee lijnen die de heeren DOUSSY en Prof. DE DECKER in de Deutsche politiek zien :

« Men heeft uit de gebeurtenissen van dezen oorlog den indruk moeten krijgen dat de Duitschers zeker de beste veldheeren, en waarschijnlijk de beste soldaten, maar daartegenover ook de slechtste zenuwen hebben gehad onder de strijdende partijen. Dat blijkt uit hun ongestadigheid. Al naar den stand van den politieken barometer, stijgt of daalt bij vele politici de geneigdheid tot een onbaatzuchtigen vrede. Wie goed toekijkt, kan het niet ontgaan, dan zelfs de Al-duitschers merkbaar gevoelig zijn voor deze atmosferisch invloeden. Dit is dan toch anders te Parijs en te Londen. Daar heeft men machtige oorlogzuchtige stroomingen en vrij machteloze vredelievende tegenstroomingen. Men weet daar, bij de bekende Staatslieden van beide richtingen, waaraan men zich te houden heeft. Dreigende gevaren maken de regeeringen vooral niet vredelievender, goede kansen de pacifistisch gezinden niet oorlogzuchtig. Hier merkt men een bijna regelmatig afwisselen van het getij. Ieder jaar hebben wij perioden gehad, dat het verstandiger was, niet van toenadering te spreken, en daartegenover weer jaarlijksche perioden van verzoeningsgezindheid. Ik wil niet zeggen, dat het heele volk deze schommelingen meemaakte. »

Dus, die correspondent vindt dat er hoegenaamd geen lijn is. Hij, die te Berlijn is gevestigd, die gelijk we dikwijls kunnen zien in verbinding staat met de politici, die vindt in wat Prof. DE DECKER gezegd heeft van de vlijt die de Duitschers aan den dag leggen om ons te helpen in onzen activistischen strijd geen lijn. Degenen die in den strijd zijn, hebben hier vooral drie soorten Duitschers leeren kennen : ten eerste de militairen, de officieren, die met ons niets in zitten, en zij hebben gelijk, zij moeten maar vechten. Zij verstaan en zij begrijpen ons niet. Gij kunt er 's avonds in « Café » mee verbroederen, als er niet te veel oogen zijn om het te zien. Dat is zeer romantisch omdat het verboden is. Ten tweede hebben wij de ambtenaren, meest in uniform, die van hoog tot laag de lijn volgen, maar die zwibbelen van links naar rechts, volgens de stemming van den dag. Dat is de groote ambtenaarswereld, waar heel het Deutsche Rijk op gebouwd is. Ten derde hebben wij degenen die nader bij ons zouden moeten staan, dat zijn de Duitschers van de Deutsche colonie. Die zijn ons allen vijandig; dat zijn allemaal Franskiljons en zij bestrijden ons overal waar zij kunnen. En daarbij reken ik dan ook een heele boel Deutsche joden die hier en daar gevestigd zijn en ook mededoen tegen ons. Die zeggen, wij maken geen Vlaamsche politiek, wij doen aan bankpolitiek, Geschäftepolitiek, wereldpolitiek, of al wat ge wilt, maar geen Vlaamsche politiek. Dat hebben wij van de Duitschers ondervonden. Ik betreur zeer de woorden die den achtbaren heer Dr CLAUS heeft uitgesproken over onzen Voorzitter Dr TACK, want die woorden waren zeer hard en ik vind ze ook zeer onrechtvaardig. Zelfs indien de woorden, die hij uitgesproken heeft in de censuur te Antwerpen niet verkeerd zijn overgebracht aan den heer Dr CLAUS, dan nog kan ik er gedeeltelijk mee instemmen, in zoover en op gevaar af de leelijke woorden die de heer Dr CLAUS tegenover onzen Voorzitter heeft uitgesproken, ook voor mijn rekening te zullen krijgen n.l. dat ik

liever heb daarbij gerekend te worden dan een hersteld België te zien zooals het was vóór 1914. (*Toejuichingen.*) Mijn achtbare collega hier geeft mij een boekje over *Das neue Belgie* van Dr WINTZER, en daarin staat, net als uitgespeeld tegen ons : « Auch die Flamenführer wären mit der Annexion völlig einverstanden, wenn nur die Freiheit ihrer Sprache und die Staatshoheit ihrer innern Verwaltung voll gewahrt blieben ».

De heer DE CNEUDT. — Een Duitsche leugen !

De heer RAF. VERHULST. — Maar indien wij krijgen, de volledige vrijheid van onze taal en daarbij de volledige vrijheid van ons bestuur, en als dat den naam zou dragen van « Annexion », dan nog liever dat, dan hetgeen wij vroeger hier gekend hebben en waar wij naartoe gaan met de Unionistische politiek. Want de heer CLAUS heeft de schuld geworpen van de proclamatie op de Jong-Vlamingen en in zijn rekvisitorium zegt hij dat wij de Unionisten daarmede hebben ingedreven. Maar dan zijn de Jong-Vlamingen in de proclamatie meegesleept geworden door hun ideaal en dat is dan toch een zeer schoon ideaal, een zeer verheven ideaal. Maar langs den anderen kant zou ik willen vragen : Wij hebben dus door ons ideaal de Unionisten gekompromitteers. Dat zijn de woorden, de eigen woorden van Dr CLAUS. Maar langs den anderen kant verwijdeten de Unionisten aan de Jong-Vlamingen dat onze politiek te veel op Duitschland steunt en zij zelf roemen er nu op dat de politiek der Unionisten parallel loopt met de Duitsche politiek van heden. (*Gelach.*)

De heer VAN BERGEN. — En opgedrongen wordt door de Duitschers.

Een LID. — In het leven geroepen !

De heer RAF. VERHULST. — Ik vrees integendeel dat het de Unionisten zijn die aan dat ongestatige Duitschland een oplossing in handen gegeven hebben. Als wij een Raad van Vlaanderen zouden gehad hebben, die heelemaal uit Jong-Vlamingen zou bestaan, zouden de Duitschers daarmede niet voor den dag zijn gekomen. Dat is mijn meening. Heer Voorzitter, mijn acht minuten zijn om en ik zie van het woord af.

* * *

De heer DE CNEUDT. — De gansche Raad voelt instinctmatig dat wij bedrogen uitkomen. Ik heb het zeer duidelijk gevoeld in de redevoering van den heer Gevolmachtigde LEO MEERT, die den indruk laat dat hij ook niet meer vertrouwt in den steun van de Duitschers. Er komt een oogenblik dat Duitschland ons zal moeten loslaten, en daarom zegt hij : « Sticht een Vlaamsch Nationale Partij. » Dus hij voelt dat in de rede van den Duitschen Rijkskanselier. De Heer CLAUS heeft moeten bekennen dat wij eigenlijk alleen de bestuurlijke scheiding moeten verwachten, meer niet. Welnu dat voelen wij ook, dat bemerken wij ook, maar wat ik niet kan aanneemen dat is dat de gansche Raad voelt dat wij niet hebben bekomen wat wij wenschen en wat strookt met de politiek van den Raad, en dat daarvoor een enkele groep wordt verantwoordelijk gesteld. Dat is niet recht. Het zijn niet de Jong-Vlamingen die daarvoor moeten beschuldigd worden, aangezien ook gij, Unionisten, zelfs met bedekte woorden, moet bekennen : « Wij zullen niet verder komen dat tot Bestuurlijke Scheiding ». Het gaat niet aan te zeggen : « Het is uw annexatiepolitiek die de Duitschers heeft schrik aangejaagd ». Dat zou niet mogen gezegd worden door leden van den Raad, want het is een legende die moedwillig in de wereld is geworpen. Nooit zijn de Jong-Vlamingen annexionnisten geweest, en als de Jong-Vlamingen enkel, in Duitschland steun hebben gevonden bij de conservatieven en de Al-Duitschers, dan is dat niet de schuld van Jong-Vlaanderen, al is het heel zeker te betreuren. Dit strekt alleen tot schande aan de vooruitstrevende partijen in Duitschland, de socialisten, die toch de eersten zouden moeten strijden voor de algeheele vrijmaking van ons volk. Wij zijn daarvoor niet

verantwoordelijk. Wij hebben geen steun gezocht bij de annexionnisten en in ons programma, **ons nieuw programma, staat op de eerste lijn, het groot Nederlandsch ideaal. (Toejuichingen).** Er staat ook bij dat het Vlaamsch belang, als wij met de Duitschers samenwerken, immer voorop moet staan. Er staat ook bij een soevereine Staat, en er staat alleen een militaire toenadering van Vlaanderen tot Duitschland.

Gij verwijt ons dus dat wij een militaire toenadering tot Duitschland zoeken, maar die toenadering hebben wij op de eerste vergadering waarin wij ons programma officieel aan het publiek hebben uitgelegd, die hebben wij uitgelegd zooals ze mag en moet uitgelegd worden, dat is dat de voorwaarden die op het vredescongres zullen neergelegd worden, ten voordeele der Vlamingen zullen moeten gewaarborgd worden door Duitsche garnizoenen, die hier tijdelijk zullen verblijven, en geen andere rol zullen hebben dan wat er op het vredescongres besloten is te waarborgen; zij zullen het land moeten verlaten, als het Vlaamsche gezag zal gevestigd zijn. Niemand heeft het recht daarover een ander interpretatie in de wereld te zenden omdat het in hun kraam te pas komt.

De heer Prof. VAN ROY. — En de verdediging van de kust ?

De heer DE CNEUDT. — Het komt niet in het programma voor dat de Vlaamsche kust aan Duitschland moet komen. Dat is de politiek van de Al-Duitschers, de politiek van VON TIRPITZ, enz., maar niet van de Jong-Vlamingen. Hoe komt het dat gij zulke vrees koestert voor die militaire steun van Duitschland. Ik vraag mij af, als het federatieve België tot stand komt, denkt gij dan dat dit tot stand zal komen met den steun en met de toestemming van de Entente. De Entente zal slechts toestaan het herstel van België, zooals het vroeger was, dat weet ik bij intuïtie. Ik weet dat de Entente nooit verder zal gaan dan tot het België van 1914, en gij dus uw federatief België wilt hebben, dan moet het zijn met den steun van Duitschland en wilt gij Duitschen steun hebben dan moeten hier zekeren tijd garnizoenen blijven, gij moet de militaire steun van Duitschland in een oorlogsrijk erkennen. Ook met het unionistisch programma moet gij doen als Jong-Vlaanderen, **gij moet steunen op de militaire macht van Duitschland.**

De heer D. TAMM. — En de Vlaamsche Rijkswacht, wat zal die doen ?

De d.d. VOORZITTER. — Dit is nu de kwestie niet !

De heer DE CNEUDT. — De Vlaamsche Rijkswacht is er niet, en uit al wat ik den Raad gehoord heb, heb ik een overtuiging opgedaan, dat is dat wij die Rijkswacht niet krijgen. Maar veronderstelt dat wij ze van Duitschland wel krijgen, als de vrede op til is, dan zal de kern van de Rijkswacht ontstaan. **Het zal zeer geleidelijk gaan; het zal misschien drie, vier, vijf jaar duren eer die wacht zoo is ingericht, eer zij werkelijk kan verdedigen, wat hier door de Vlamingen is tot stand gebracht, en wat door het vredescongres zal gewaarborgd worden. Gedurende drie, vier jaar dat de wacht zich zoo vormt tot een korps, moet er tot onze verdediging een ander macht zijn. Als de Rijkswacht degelijk zal ingericht wezen, en steunen op het volk, door onze propaganda na den oorlog, als zij leefbaar zal zijn en als ze kan steunen op de sympathie van het volk, als wij het volk zullen gewonnen hebben, dan alleen zal de Duitsche macht mogen weggaan en zullen wij mogen steunen op een Vlaamsche Rijkswacht.** Daarvan zijt gij zoowel overtuigd als wie ook. Men spreekt hier ook van socialisten en hier moet ik mij richten tot de Gevolmachtigde, heer Prof. DE DECKER, die gezegd heeft, dat de verklaring van Graaf VON HERTLING in de wereld is gezonden om de socialisten voor de Vlaamsche Beweging te winnen. In dien zin is het, geloof ik, gezegd. Welnu ik geloof, en vooral na de redevoering van den heer LEO MEERT, dat dit gebeurd is, niet om de socialisten voor de Vlaamsche Beweging te winnen maar om er de socialisten vóór te winnen het

krediet van vijftien milliard te stemmen en de eenheid in het Rijk te bewaren, om de oorlog met alle kracht voor te zetten. Dat wij verder niet op de socialisten mogen steunen, bewijst niet alleen het artikel in de *Voorwärts*, maar dat bewijzen ook de woorden door SCHEIDEMANN aan Gevolmachtigde BRULEZ uitgesproken, en die gezegd heeft : « Die Vlaamsche Beweging is niets, als wij maar vrede hebben, gelijk aan welken prijs. » Dat is misschien de politiek niet alleen van de socialisten in Duitschland, maar ook van de andere groepeeringsen. Ik kan dit zeer goed begrijpen aangezien de geheele wereld den oorlog beu is, maar dit maakt onze zaak niet uit.

Om te eindigen verklaar ik dat ik volledig akkoord ga met de laatste woorden van den heer Gevolmachtigde LEO MEERT. Wij voelen dat er een dag komt dat wij door Duitschland zullen losgelaten worden, en ik ben gelukkig dat wij dit allen voelen, alhoewel de eenen het minder durft uitspreken dan den andere. Welnu wat moeten wij daarvoor doen ? **1° Terwijl Duitschland nog de bezetter is moeten wij alles trachten te bekomen wat maar mogelijk is, te beginnen met de Rijkswacht, de Vlaamsche gemeentebesturen, de verdeeling van de inlandsche levensmiddelen, enz., want, alhoewel ik pessimist ben, heb ik toch de overtuiging dat Duitschland op de vredesconferentie met heel zijn macht er voor zorgen zal te behouden en te waarborgen al wat er is gesticht onder zijn bezetting,** want anders ware Duitschland voor het oog van de gansche wereld belachelijk gemaakt. Het hangt echter van ons af, wij moeten een krachtdadige politiek voeren, elken dag trachten van de Duitschers los te maken wat maar kan ingericht en georganiseerd worden en dat alleen, geen ziertje meer, zullen wij van de Duitschers bekomen. Daarom juich ik de stichting van de Vlaamsch Nationalistische Partij toe (*toejuichingen*). Diegenen die mij kennen weten dat ik reeds voor den oorlog een geestdrijftig voorstander was van een Vlaamsch Nationalistische Partij, maar na hetgeen heden avond is gezegd geworden heb ik een zeker wantrouwen. Het mag niet een partij zijn van één groep, als een zekere groep, die tot die partij zou moeten toetreden, wantrouwig zou staan tegenover de Jong-Vlamingen, dan blijf ik ontrouwig voor de eensgezindheid en worden, wij in de armen geworpen van Duitschland. Als men nog blijft beweren dat Jong-Vlaanderen de schuld is dat wij thans bedrogen uitkomen, na vier jaren, dan kan er geen spraak zijn van een werkelijk Vlaamsch Nationalistisch Partij, maar alleenlijk als men ons niet beschuldigt van annexionistische politiek. Alle groepeeringsen moeten overtuigd zijn dat wij, even goed als zij, een zuivere Nationalistische Politiek hebben gevoerd. In die voorwaarden kan, als wij willen van morgen af in samenwerking met al de groepeeringsen van den Raad, de Vlaamsche Nationalistische Partij gesticht worden tot het bekomen van de grootst mogelijke zelfstandigheid van Vlaanderen (*Algemeene toejuichingen*).

De d.d. VOORZITTER. — Hiermede verklaar ik de zitting gesloten (11 uur 10). Morgen vangt de zitting aan te 9 uur 30; ik verzoek U allen intijds hier te zijn. Ik beloof U dat ik er ook zal zijn.

Bewijsstukken voor de geschiedenis van den oorlog in België

Het Archief
van den
Raad van Vlaanderen

Uitgegeven door den
Nationalen Bond voor de Belgische Eenheid

BRUSSEL

Drakkerij Oud-Huis Th. DEWARICHT
16, Wilde-Woudstraat

Uitgever H. LAMERTIN
1, Coudenbergstraat

1929